

laiškas

LIETUVIAMS

1967

BALANDIS

/

APRIL

GYVENIMUI TEKANT	* * *	133
IŠ BOKŠTO TURI KALBĖTI ŽMOGUS K. Trimakas, S. J.		136
KUR MUS NUVES TELEVIZIJA, TELESTAR IR VISA		
KITA...? V. Bieliauskas, Br. Markaitis, S. J., ir R. Viesulas		138
APIE VAIZDO KULTŪRĄ	A. Liulevičius	149
APIE VAIZDŲ PRAMONĘ	A. Liulevičienė	150
PASAULIEČIŲ VAIDMUO BAŽNYČIOJ – II J. Raulinaitis		151
DVIEJŲ ŠVENTŲJŲ MEILĖ	A. Grauslys	158
IŠ DABARTIES JAUNIMO POEZIJOS M. Pakalniškytė,		
L. Švėgždaitė, T. Pautieniūtė, I. Petravičiūtė ir A. Tijūnėlis		164
VAIKŲ PROGRAMOS TELEVIZIJOJ L. Germanienė		167
ATSINAUJINANČIOJ BAŽNYČIOJ: Prieš diktatūrą Ispani-		
joj; Sugyvenimas tarp katalikų ir masonų? * * *		169
IVAŠKIENĖS "BALTASIS STUMBRAS" (rec.) D. Staniškienė		170
EKRANO MIRGESY * * *		171
IŠKARPOS IŠ ANAPUS M. Banėnas		172
SKAITYTOJO ŽODIS		176

Šio numerio iliustracijos: Fotografijos apie vaizdo kultūrą (Alg. Kezio, S. J., nuotr. – 137, 138-139, 153-156); tėv. Br. Markaičio, S. J., (140), prof. Vyt. Bieliausko (141) ir dail. R. Viesulo (141 – nuotr. V. Maželio) atvaizdai; G. Nilsson "Very worldly" (142-143), Z. Sodeikienės iliustracijos (164-165), vaikų piešiniai tema "Ką aš mačiau televizijoje" (166) ir "L. L." koncerto vaizdai (175).

LAIŠKAI LIETUVIAMS – Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Vyriausias redaktorius – Kęstutis Trimakas, S. J. Redakcinis kolektyvas: Jonas Borevičius, S. J., Gintarė Ivaškienė, Algimantas Kezys, S. J. (foto redaktorius), Vaclovas Kleiza, dr. Arūnas Liulevičius, Aušrelė Liulevičienė, Gintautas Sabataitis, S. J., Zita Sodeikienė (techninė redaktorė), Juozas Vaišnys, S. J. Administratorius – Petras Kleinotas, S. J. Viršelis ir vinjetės – Algirdo Kurausko. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. U.S.A. Telefonai: RE 7-8400 ir RE 7-8401. Spaustuvė – Immaculata Press, Putnam, Conn. Prenumerata metams – \$4.00. Atskiro numerio kaina – \$0.40.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$4.00, single copy 40¢. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

Vol. XVIII Nr. 4

BALANDIS /

laiskai
LIETUVIAMS

1967 / APRIL

DANGORAIŽIAI stiebias virš miesto, o ant jų – antenos, liekni naujų masinių komunikacijų priemonių dominavimo simboliai... Jie kyla vis aukštin. Jų spinduliavimas plečiasi... Imkim kad ir tokią Ispaniją. Ji tikrai nėra viena pirmaujančių kraštų televizijos srityje, o tačiau jos žiūrovų skaičius verčia susiimti už galvos – įdomesnių programų tuo pačiu metu žiūri apie 10 milijonų žmonių, t. y. apie trečdalis viso krašto gyventojų. Ogi televizijos antenomis tankiau nusmaigstytuose kraštuose žiūrovų būna dar daugiau... Teberodoma The Sound of Music filmą iki šiol jau yra matę 50 su viršum milijonų žmonių. O filmų (nors ir ne taip gausiai lankomų) vien JAV kasmet pagamina

(nukelta į sekantį puslapį)

GYVENIMUI TEKANT

■ Apie vaizdo kultūrą (iš 133 psl.)

šimtus... Neseniai į erdves paleistas komunikacinis satelitas *Early Bird* (Ankstyvasis Paukštis) apglėbė trečdalį žemės... Dar du tokie – ir žemės gyventojai iš bet kurio mūsų planetos pakraščio galės stebėti tą pačią televizijos programą... Šie skaičiai rodo didelę ir vis didėjančią modernių komunikacijos priemonių – televizijos, radijo, filmų, o taip pat ir spaudos – reikšmę, svarbą ir įtaką. Jos yra beveik vienintelis mūsų informacijos šaltinis. Per jas sklinda atitinkama gyvenimo filosofija. Jų pagalba kuriasi nauja vaizdo kultūra.

Matydami masinių komunikacijos priemonių svarbą modernaus žmogaus gyvenime, skiriame šį "Laiškų Lietuviams" žurnalo numerį jų reikšmei ir įtakai aptarti įvadinio žodžiu (136 psl.), simpoziumu (138 - 148 psl.), knygų santraukomis (149 ir 150 psl.), vaikų televizijos programų įvertinimu (167 psl.) bei iliustracijomis jas pavaizduoti. Vaizdo kultūra užkariauja ir "Gyvenimui tekant" skyriaus dėmesį.

■ Valstybės išeiginiuose rūbuose

Vienas iš charakteringiausių vaizdo kultūros bruožų yra parodos. Paprastai jos turi stiprų komercinį pobūdį – parodyti ir parduoti prekes. Jų didžiausiose – tarptautinėse – mugėse (pvz. Niujorke 1964 - 1965) ištisos valstybės išstato savo gaminius naujoms rinkoms surasti.

Kiek skirtingo pobūdžio (tačiau, nežiūrint to, lygiai tiek pat ir gal net dar labiau charakteringos vaizdo kultūrai) yra *pirmosios kategorijos* tarptautinės parodos, kuriose dalyvaujančios valstybės rodo savo laimėjimus parodos motto nubrėžtoje srityje... Tai yra grynai valstybinio prestižo, propagandos, reikalas. Tokių pasaulinių parodų tebuvo trys: 1935 ir 1958 m. Briuselyje ir šiais metais Montrealyje, kurios motto yra "Žmogus ir jo pasaulis".

Kiekviena parodoj dalyvaujanti valstybė Montrealyje rodysis savo išeiginiuose drabužiuose: JAV – kaip jos yra kultūringos (jos pavilijone, šalia erdvėlaivių kapsulių, bus ir amerikiečių liaudies meno, dailės ir "amerikinės dvasios" skyriai), Sovietų Sąjunga – kaip ji buvo pažangi per savo 50 gyvavimo metų, Britanija – kaip ji yra nepriklausoma (jos nepriklausomumą simbolizuoja 200 pėdų belangis bokštas).

Expo 67 parodoj – su žmogum ir jo pasauliu viskas tvarkoj... Tokį išpūdį turėtų išsinešti visi Montrealio parodos lankytojai (o jų pramatoma apie 35 milijonai). Tėra viena išimtis: visų krikščionių pavilijone vaizduojama ne išeiginiais apdais apsirėdžiusi krikščionija, bet skurdo, bado ir rasinių kivirčių ištikta žmonija – kas taip pat priklauso prie žmogaus ir jo pasaulio atvaizdo.

■ Lietuviai televizijoje

Varginama unijų, finansų nepritekliausių ir programos medžiagos pasirinkimo stokos, čikagiškė savaitinė "Lietuviai televizijoje" pusvalandžio programa vis dėlto išsilaiko energingų jos organizatorių pastangomis bei paskirų lietuvių aukomis. Vienos vakaro programos telefoniniais atsiliepimais remiantis buvo apskaičiuota, kad tos programos žiūri apie 25-29 tūkstančiai žmonių.

Šiai programai gaunant daugiau paramos – finansų iš visuomenės, talentų iš menininkų, ji pati daugiau galėtų duoti visuomenei, tapdama ne tik pramoginiu, bet ir kultūriniu pusvalandžiu.

■ Tegul sau žiūri

Pasirodo, kad daug tėvų visai nesirūpina vaikais, kai jie spokso į televiziją. "Tegul sau žiūri!" – ir numoja ranka. Northwestern Universiteto pedagogikos prof. Paul Witty po apklausinėjimų savo knygoje *Studies in Mass Media* priėjo prie šių išvadų: 1) JAV labai maža dalis tėvų nurodo

ar pataria vaikams, kurias televizijos programas žiūrėti; 2) dažniausiai vaikai televizijoj žiūri ne tik, ką nori, bet ir kiek nori; 3) dėl to vaikai, bendrai imant, kasdien pasitenkina tik viena valanda pamokoms paruošti ar pasiskaityti, o televizijos žiūri bent po 3 valandas kiekvieną savaitės dieną; 4) dažnai vaikai pasirenka ne jiems skirtas programas, pvz. du trečdaliai jų iš viso nežiūri auklėjančių - informuojančių (*educational*) programų. Savaimė suprantama, kodėl prof. P. Witty raginta ragina tėvus prie televizijos vaikus atidžiau prižiūrėti.

Šiuo atžvilgiu lietuviškai visai nėra "lietuviškajame gete". Net Čikagoj jie nesitenkina "Lietuviai televizijoje" programa. Kaip apklausinėjimai lituanistinėse mokyklose rodo, jie televizijos prisižiūri tiek pat, kiek ir amerikiečių vaikai. O jų tėvai tikrai nėra nė kiek geriau už amerikiečius informuoti apie vaikų programas.

Lietuvių tėvų informacijai šiame "L. L." numeryje dedame apžvalginį L. Germanienės straipsnį "Vaikų programos televizijoj" (167 psl.).

■ Lietuviškasis sąjūdis jaunime

Tie, kurie Jaunimo Metų dar nepamiršome, dairomės, kokius pėdsakus jie paliko. Dalyvavusieji Pietų Amerikos Lietuvių Kongrese praneša, kad to kontinento didesnėse lietuvių kolonijose jaučiama pagyvėjusi jaunimo veikla. Panašių pranešimų girdėtis ir iš kitų kraštų.

Visgi tik gan maža dalis jaunimo yra paveikta tos naujos veiklos bangos. Nuolat stovime prieš klausimą, kaip išjudinti didesnes jaunimo mases. Čia su konkrečiu pasiūlymu ateina dr. J. Girnius savo naujoje knygoje *Idealas ir laikas*: "Reikia lietuviškajame jaunime sąjūdžio rimtai sau tarti: vykdome lietuviškojo auklėjimo reikalavimus ne "pro forma" ir "dėl akių", nelaukdami nei iš aukščiau raginimų, nei iš šalies priežiūros, o nuoširdžiai ir sąžiningai, nes mes patys norime juos vykdyti, nusištatę subręsti sąmoningais lietuviais... Ir lietuviškąjį sąjūdį pačiame jaunime visų pirma išivaizduočiau atskirų vietovių ateitininkų ir skautų bendru susitarimu atitinkamaj vietovėje imtis lietuviškojo atsinaujinimo — nuteikti savo narius kitomis aki-

mis pažvelgti į lituanistinę mokyklą, įgyvendinti reikalavimą visur lietuvių tarpe vartoti lietuvių kalbą, domėtis lietuviškaisiais dalykais, parengimais etc." (80-81 psl.)

Šis sąjūdis turėtų kilti ir plėstis paties jaunimo tarpe. Iniciatyvos galėtų imtis Pasaulio Lietuvių Bendruomenės jaunimo sekcija. Pirminę progą gali sudaryti šios vasaros stovyklos bei suvažiavimai.

■ Repeticijos telefonu

"Telefonas mums daug padeda besiruošiant koncertui. Tai įrodo mūsų sąskaitos", — pasakė Saulius Hammermanas, vienas iš trijų brolių giesmininkų, dirbančių skirtinguose JAV miestuose. Prieš koncertą, kuriame visi trys turėjo dainuoti Baltimorėje, jie keletą mėnesių kas savaitę po pusvalandį repetuodavo sujungtu telefonu Baltimore - Bostonas - Los Angeles.

■ Kultūra televizijoj

Kaip žinome, JAV televizijos programos yra finansuojamos jų metu besireklamuojančių biznio bendrovių. Tad ir programos dažniausiai parenkamos neaukšto bendro lygio skoniui kuo gausesniam žiūrovų skaičiui patraukti.

Carnegie Komisijos pasiūlymu planuojama viešoji televizija, nepriklausoma nuo biznio nei nuo valdžios. Tos programos būtų kultūrinės ir informacinės. Jų įsteigimas būtų pats didžiausias įvykis amerikiečių televizijos istorijoje.

■ Viena didžiųjų problemų

Viena iš didžiųjų šių dienų etikos problemų yra gausėjantys abortai, atimantys gyvybę negimusiesiems. Pagal Pasaulinės Sveikatos Organizacijos pranešimą, pasaulyje kasmet padaroma 15-20 milijonų abortų, t. y. 5-6 kartus daugiau, negu yra gyventojų Lietuvoj. Vien JAV padaroma bent vienas (o gal ir du?) milijonas nelegalių abortų, tuo tarpu pagal įstatymus pernai buvo leista tik 8000 "apsaugoti motinos gyvybę".

Kai kuriose Jungtinėse Amerikos Valstijose siekiama abortą draudžiančius įstatymus atliuosuoti. Prieš tai, kaip prieš negimusios gyvybės atėmimą, labiausiai priešinasi Katalikų Bažnyčia.

Iš bokšto turi kalbėti žmogus

NUO ŽEMES dangun kyla bokštas... Babelio ar Radijo?... Maišaties ar spinduliavimo? Dangaus aukštybes siekti ar žmones žemėj? Žmonių kalbas maišyti ar spinduliuoti šviesą, garsą ir vaizdus?... Įsielektrina oras paslaptingom bokšto bangom... Virpa, virpa... Kąžką neša nuo bokšto... Ką?

Neša garsą, vaizdus... Tuščius beturčius ar turtinančiai pilnus? Garsą, kuri sukelia iškvepiamas oras, ar balsą, kuri sukuria žmogiškas žodis? Spyruoklinio roboto pamėklę ar žmogišką veidą?... Paslaptingos bokšto bangos! Jos virpa... Kąžką neša...

Tokiais bokštais nusėta žemė... Visur stulpai, antenos, bokštai... Vieni, išsiriakiaę eilėmis, tempia telefono, telegrafo vielas; kiti, bevieliai, nesuvaikomomis bangomis virpindami orą, svaiddo garsą ir vaizdus. Kitos vielos – po žeme. Kabeliai – po vandenynų vandeniu... Visi svaiddo – per lygumų plotus, per jūras, per vandenynus... Ir per bedugnes?

Vieni svaiddo, kiti gaudo. Vieni kalba, kiti klauso. Vieni rodo, kiti mato. Paskui tie kiti kalba, o anie klauso... Arba nuduoda, kad klauso, ką anie tauškia nuduodami, kad kalba... Tada atsiranda bedugnė... – ir Babelio maišatis.

Tarp svaidančiųjų ir gaudančiųjų yra žemės plotai, audringos jūros ir ramieji vandenynai, uolėtos tarpukalnės ir tarpkontinentiniai plyšiai... Juos visus peršoka svaidomas garsas ir vaizdas... Tik ten, kur nuduoda, kad kalba ir kad mato, ir kad rodosi ir kad klausosi... – ten lieka bedugnė. Neperžengiama, nes nei vienoj, nei kitoj pusėj – nieko nėra... Kas ją peršoks? Tik tas, kad žmogišku žodžiu ir žmonišku veidu daugiau nebenuduos. Bedugnėms peržengti reikia žmogaus – ir vienoj, ir kitoj jos pusėj. Ir nuo bokšto turi kalbėti žmogus, ne tuštuolis, bet turtinančiai pilnas... Ir bokšto papėdėj turi klausytis žmogus, ne spyruoklinis robotas.

Kęstutis Trimakas, S. J.

KUR MUS NUVES TELEVIZIJA, TELESTAR IR VISA KITA...?

Komunikacijos priemonės kuria naują kultūrą su ligi šiol nepatirtom galimybėmis ir sunkiai pramatomais pavojais.

Negalime stovėti užsimerkę aplinkai, ypač jei ji stipriai veikia į mus, sudarydama pavojus ar atverdama naujas galimybes. Viena tokia (gal pati įtakingiausia) šiandienės aplinkos apraiška yra masinės komunikacijos priemonės ir jų kuriama vaizdo kultūra. Jų svarbą, įtaką ir ateitį šiame simpoziume aptaria psichologas, dailininkas ir kunigas-kompozitorius.

Klausimas: Moderniajame pasaulyje ima vis labiau išivyrauti taip vadinamoji vaizdo kultūra (the culture of the image). Tarp josios apraiškų paminėtinos sekančios: vaizdų kūrimas (image-making), viešoji nuomonė, "mados"; josios skleidimo priemonės: televizija, filmai, reklamos, pritaikomojo meno panaudojimas ir t. t. Ar galėtumėt tąją vaizdo kultūrą tiksliau apibūdinti? Kaip charakterizuotumėte tos kultūros žmones?

Prof. Vytautas Bieliauskas: Kai kurie rašytojai paskutiniu metu pabrėžia, kad žmogus yra optinis gyvis ir kad jis savo aplinką ypatingai vertina matymo joslės įtakoje. Šita idėja, gal būt, tikėtų ir taip vadinamos vaizdo kultūros sąvokai, kuri, savo esmėje būdama platesnė, vis dėlto užakcentuoja regėjimo primatą žmogui. Žinoma, vaizdo kultūra yra globalinė sąvoka, savyje įjungianti visą pavidalą (*Gestalt*), ne vien tik vaizdą. Senoviniais terminais kalbant, vaizdo kultūra būtų asmenybės kultūra, tik su tuo skirtumu, kad seniau asmenybei išvys-

tyti imdavo laiko, o taip pat reikėdavo daug laiko supažindinti kitus su tos asmenybės bruožais. Dabar vaizdo kultūros atstovai, naudodamiesi moderniosiomis žinių perteikimo priemonėmis, yra pasiruošę asmenybės aprašyti gal net anksčiau, negu ji tampa išvystyta; jie gali tokiu būdu perduoti asmenybės vaizdą kitiems kartais net pirm, negu asmenybė yra. Ta prasme yra kalbama apie vaizdų kūrimą (*image making*), kuris, kaip patirtis rodo, yra galimas.

Šių dienų visuomenė daugiau negu kada nors praeityje priklauso nuo viešųjų informacijos šaltinių. Tie šaltiniai, kaip spauda, radijas ir televizija, visuomet gali perduoti informaciją tendencingai, ir visuomenė šiais laikais gal net laukia tokios tendencingos informacijos. Tam tikra prasme visuomenė nori greitos interpretuotos informacijos, kuri duotų bendrus, aiškius bruožus vietoj detalių. Šitoks informacijos perdavimas sutrumpina laiką ją priimti ir sumažina reikalą galvoti ir vertinti. Tuo būdu

šiandien informacija didele dalim yra perduodama vaizdu, o ne turiniu. Nėra abejonės, kad šitokiu būdu viešoji nuomonė yra lengvai formuojama ir kad vaizdų kūrėjai yra tapę galingais viešosios nuomonės tvarkytojais. Tam tikra prasme vaizdo kultūra yra masės psichologijos pažymys, ir šios kultūros žmonės yra masės žmonės,

Tėv. Bruno Markaitis, S. J.: Idėja šiandien gali likti tolima, nekonkreči, negyvenimiška, jei ji netelpa vaizde. Todėl radijo ir televizijos skelbimuose idėja pristatoma apčiuopiamu būdu. Nusiskundžiama, kad skelbimai įvelkami į labai suprastintas sąvokas ir vaizdus, suprantamus net dvylikamečiui. Bet čia galėtų prasidėti demarkacijos linija, skirianti praeitį nuo mūsų dienų. Jei scholastinės sistemos atoslūgyje vyravo metafizinio argumento subtilumas, tai dabar pirmenybė duodama vaizdo bei jo aliuzijų, niuansų ir sugestijų jėgai.

Vaizdas (*image*) čia suprantamas gana plačiai. Jis nėra vien tik regimasis ženklas

ar simbolis, bet greičiau kiekviena tiek matoma, tiek girdima idėjos išraiška ir jos prigimčiai savitos komunikacijos priemonės bei visos galimos jų kombinacijos. Iš kitos pusės, nemanyčiau, kad vaizdą, kaip šiandien mes jį suprantame, galėtume laikyti vien tik civilizacijos įrankiu. Ir štai kodėl. Modernioji kultūra yra gimusi dabartinėje civilizacijoje ir be šios civilizacijos rėmų, fono ir priemonių yra ne tik negalima, bet ir nesuprantama. Mano nuomone, darytume nemažą klaidą, jei moderniąją kultūrą vertintume tuo pačiu mastu, kuriuo vertiname praeitų amžių kultūras.

Vaizdo kultūra ne tik pasiliks su mumis, bet ji augs, stiprės, tobulės ir vis plačiau žmonės sieks. Štai ateina tarptautinė televizija, pigus ir tarptautinis telefono ryšys, visokeriopa tarptautinė komunikacija. Didėjant greičiui, tobulėjant komunikacijos priemonėms, galutinai sugrius teritorinės sienos, o laikas ir vieta išsivaduos iš tradicinių sąvokų ir ribotumų. Žmogus ne tik

taps pasaulio pilietis, bet jis ieškos jam naujai priklausomos vietos erdvės visatoje.

Žinoma, vaizdo kultūra žengia pačius pirmuosius žingsnius. Ir mes, katalikai, esame gana nauji šioje srityje. Juk buvome linkę žiūrėti į vaizdą kaip gana nevykusį scholastinės komunikacijos pakaitą, kur metafizinis argumentas ir faktinė patirtis buvo pagrindiniai įrankiai idėiniame pasikeitime. Šiandien matome kitas galimybes. Scholastinės sistemos statika užleidžia vietą modernaus galvojimo dinamikai, kuri yra artimesnė gyvenimo tikrovei. Mat, gyvenime dalykai nuolat vyksta. Jų negalime izoliuoti, neiškreipiant gyvenimo tikrovės autentiškumo. Vaizdas pas mus atėjo tam, kad jis patobulintų ir palengvintų patį galvojimo būdą.

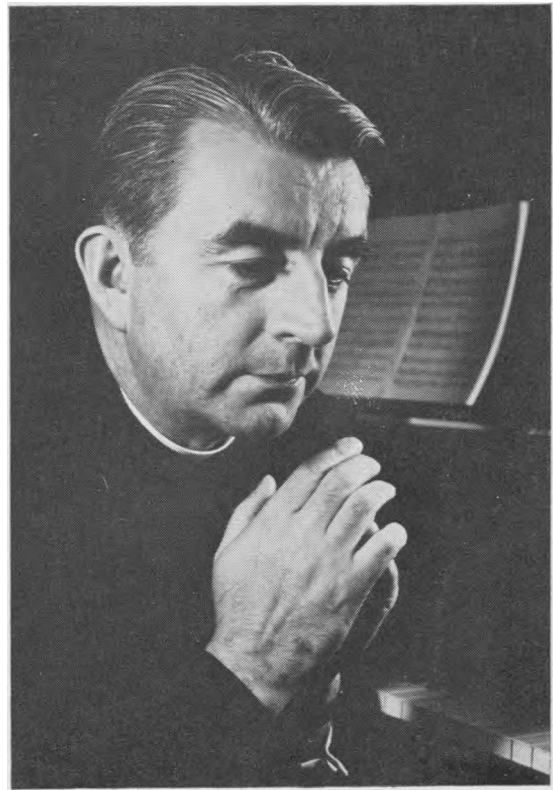
Dail. Romas Viesulas: Pirmiausia, turiu rezervų dėl pačios sąvokos ar dėl paties termino – "vaizdo kultūra". Vargu ar čia apie kultūrą tikra mums įprasta prasme galima kalbėti. Man daugiau atrodo. Jūsų iškeltas faktas yra mūsų dabartinės *civilizacijos* apraiška, kurioj vaizdinis elementas turi be galo didelę įtaką. Kokią paliekančią įtaką tas gali daryti į kultūrą eventualiai, yra ateities klausimas.

"Vaizdo kultūra"? Hm... Ar tai tik nebus pravardė reiškiniui, kuriam mes dar vardo neturim? Ir ar tam reiškiniui nereiktų ir palikti kabutes ".....", kaip, va, tokiam tariamam dalykui ar tariamai sąvokai? Manysčiau, kad taip.

Kaip tą "kultūrą" tiksliau apibūdinti? Na ką gi, sėdim tokiam dideliame dabartinės civilizacijos bliūde, ir mus plaka garsai, vaizdai, žodžiai, šviesos, raidės, šokiai, staigmenos, įžeidinėjimai, pažadai, piliulės – ir nėra kaip iš to bliūdo išbėgti... Ir kaip besilankstytum ar dengtumeis, vis tiek didesnė dalis tų daiktų į mus pataiko.

O to bombardavimo priemonės. Jūs teisingai. minit: televizija, filmai, reklamos; neužmirškim spausdinto žodžio ir vaizdo.

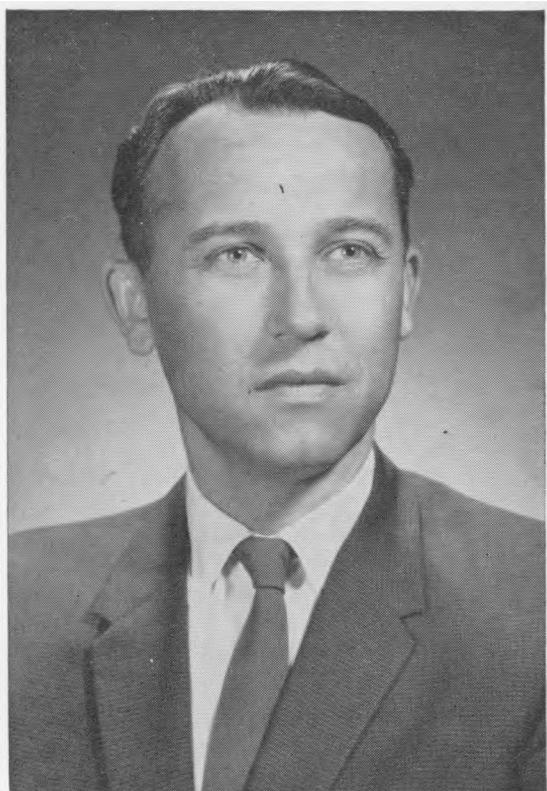
Kiekvienas organizmas prisitaiko prie bet kokių sąlygų. Panašiai ir žmogiškoji reakcija – ji yra išmokusi izoliuoti arba atsijoti masę įvairiausių kontaktų ir reaguoti tik į kai kuriuos, kurie mums įdomūs arba kurie stipresni už mūsų gynimosi sistemą.

Bruno Markaitis, S. J., kompozitorius. 1965 metais Čikagos Lietuvių Opera, Aleksandrui Kučionui diriguojant Čikagos Simfoninį Orkestrą, išpildė Markaičio "Vilniaus Varpus". Jo Ballad nr. 1 ir Concertino nr. 1 buvo išpildyti Floridoje su pianistu Jack Winsor Hansen 1966 metais. Praėjusi vasarį New Yorko Carnegie Hall koncerte tėvas Markaitis dirigavo savo "Community Mass", kurias spausdina Vanguard Music Corp., o plokštele išleidžia Avant Garde Records. Būdamas Lietuvių Jėzuitų vyresniuoju, 1965-1966 m. Visuotiniame Jėzuitu Suvažiavime Romoje vadovavo meno komisijai.

Pati jauniausioji karta, kuri yra jau vaizdo kultūros auklėtinė, yra imli... ir naujus išpūdžius greičiau ir organiskiau pasisavina. Bet didysis pavojus pasilieka labai konkretus, nes čia vienas kalba į daugelį.

Ir va, šis paskutinis faktas yra bene vienas iš kritiškiausių – mes esam priversti reaguoti į daugybę reiškinių, kuriuos paprastom sąlygom visai neleistumėm į savo tro-

Vytautas Bieliauskas dėsto psichologiją Xavier Universitete, Cincinnati, Ohio, JAV, ir yra to universiteto psichologijos fakulteto vedėjas; be to, Tarptautinės Medicininės Psichologijos Sąjungos antrasis generalinis sekretorius. Yra parašęs sekančias knygas: anglų kalba – "The H-T-P Research Review" (1963 ir 1965), "Frontiers in Psychology" (vienas jos redaktorių ir autorių, 1965) ir paruošęs spaudai "Human Relations in Marriage"; be to, lietuvių kalba – "Žmogus šių dienų problematikoj". Šią vasarą tarptautiniame Psichoterapeutų Suvažiavime Wiesbadene skaitys paskaitą "Trumpalaikė psichoterapija universiteto studentams".

Masės psichologija yra mus apsupusi; apie masę ir vaizdo kultūrą nekalbėdami mes elgiames kaip stručiai, kurie, ikišę galvą į smėlį, mano, kad jie yra saugūs, priešų nematydami.

ba, panašiai kaip šepėčių pardavėja...

Ir čia visai sutinku su Marshal McLuhan (žr. šio "L. L." nr. 149 psl. – Red.) teze, kad aplinka mus veikia ir, veik visai mums pa-

Romas Viesulas yra vienas pačių iškiliausių lietuvių grafikų, savo meistrišku originalumu tiek technikoje, tiek tematikoje prasiveržęs į tarptautinę meno plotmę. Jis yra turėjęs visą eilę parodų (jų tarpe 32 individualias) Prancūzijoje, Jugoslavijoje, Vokietijoje, Anglijoje, Lenkijoje, Kanadoje, Meksikoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Graikijoje, Jungtinėje Arabų Respublikoje, Libanone, Moroke, Pakistane, Australijoje, Japonijoje ir JAV. Iki šiol jojo darbų yra išsigiję 46 muziejai ir meno galerijos. Profesoriodamas Temple Universitete Tyler Meno Mokykloje, Filadelfijoje, JAV, jis kartu yra tos mokyklos grafikos skyriaus vedėjas.

Jei taikyti seną logiką – tai, brolau, beprotnamis. Jei bandyti laikyti atviras akis naujiems reiškiniams ir nesustingti senose sąvokose – gyvenam be galo dinamiškame ir įdomiame laikotarpyje.

tiems to nejaučiant, mus keičia.

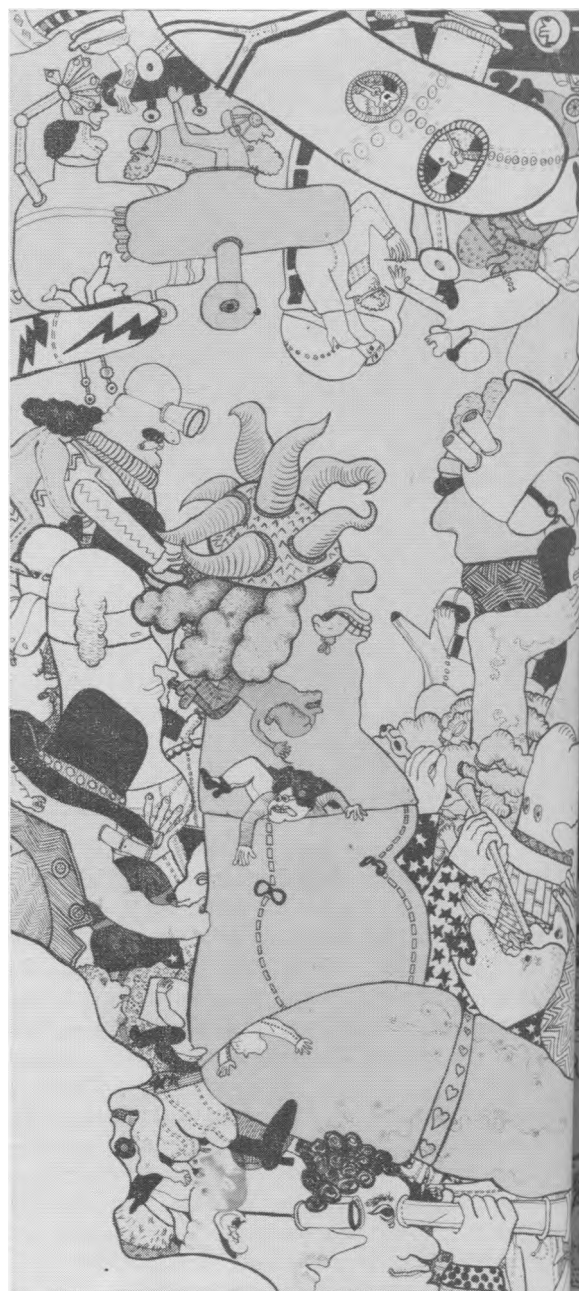
Kaip charakterizuoti šios kultūros arba šios apraiškos žmones? Katruos? Kad čia beveik ratas ištisinių veiksmų. Gal geresnis

žodis — grandinė. Padrika, bet grandinė. Jei ji padrika ar nėra dar visai aiški, kad kiekvieną sąnarį apčiuoptum, tai ji eina ta linkme. Toliau tolygiai bus sunkiau nustatyti tikro veiksmo šaltinį. Ta distancija tarp veiksnio ir masės, į kurią vyksmas taikomas — mažėja. Ir greitai.

Klausimas: Kaip vertinate vaizdo kultūrą? Ką pastebite teigiamo? Ar yra kokių nuostolių, pavojų?

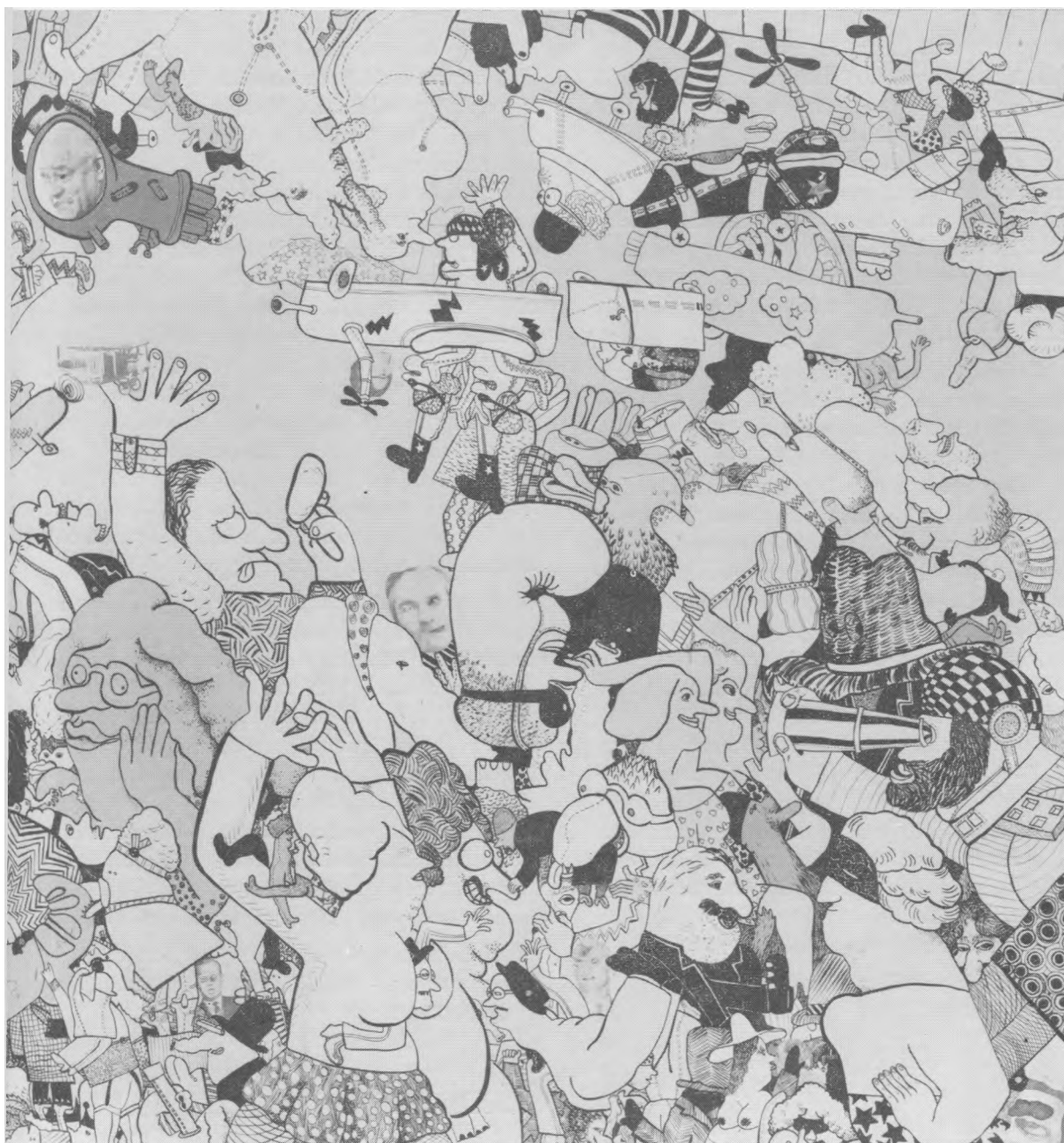
Prof. Vytautas Bieliauskas: Bendrai imant, šių laikų filosofija dar tebėra romantikos įtakoje, ir ji vis tebeakcentuoja individo reikšmę ir jo teises. Šios filosofijos įtakoje viskas, kas turi masės atspalvį, yra bloga. Dėl to ir vaizdo kultūra šios filosofijos yra atmetama, kaip blogybė. Sakome, kad masė, sumasėjimas yra blogi dalykai, kad jie asmenybę nužemina, ir dėl to apie juos teigiamai kalbėti negalima. Taigi, apie masę šiandien yra nekalbama. Bet masės psichologija yra mus apsupusi; apie masę ir vaizdo kultūrą nekalbėdami mes elgiamės kaip stručiai, kurie, įkišę galvą į smėlį, mano, kad jie yra saugūs, priešų nematydami.

Mano nuomone, į masės psichologiją negalima žvelgti vien neigiamai, o vaizdo kultūra negali būti atmetama tik kaip blogybė. Marshall McLuhan, *Understanding media* ir *The medium is the message* knygų autorius, labai aiškiai parodo, kad mes gyvename vaizdo kultūros pasaulyje ir kad mes daugiau laimėsime ją suprasdami, o ne nuo jos bėgdami. Taigi vaizdo kultūra turi ir nemaža gerų pusių, kurios duoda jai tvirtumą ir bendrą pripažinimą. Žmonės šiandien neturi laiko suformuoti savo nuomonę ir dėl to jie yra pasiruošę priimti kitų nuomonę ir su ja sutikti. Šitame nėra nieko blogo, nes mes visuomet priklausome nuo kitų patarimų ir įtakos. Problema yra tik tame, kaip patikimi yra mus informuojantys, dažnai tendencingi šaltiniai. Jeigu informacijų šaltiniai yra atsakomingu paremti, tai jie gali atlikti didelį darbą, kuris mums visiems yra naudingas. Žinoma, jei yra klastingi, tai jie gali mus suvedžioti, išprievartauti mūsų apsisprendimus ir mus pavergti.

G. Nilsson. "Very worldly". Šis paveikslas "Labai pasaulietiška" laimėjo pirmąją premiją Čikagos ir apylinkių 70-ojo Dailės parodoj, Įvykusioj š. m. III.8 — IV. 2. (Courtesy of the Art Institute of Chicago).

Kiekvienu atveju, ar mums tai patinka, ar ne, mes esame kasdien paveikiami kitų nuomonės: mūsų laisvė šiandien yra ribota ir mes turime su tuo sutikti. Vietoj kovoję prieš masę ir vaizdo kultūrą, mes turėtume sutikti, kad šie dalykai yra mūsų realy-

bės dalis ir kad mūsų pareiga yra ne prieš viešą nuomonę kovoti, bet rūpintis, kad viešosios nuomonės formuotojai būtų atsakingi, etiški žmonės.

Tėv. Bruno Markaitis, S. J.: Ne viena nuomonė tvirtina, kad modernios komunikacijos priemonės, pristatydamos žmogui atbaigtą produktą, išvaduoja jį iš būtino reikalo dalykus pergalvoti. Negalėčiau galutinai pasakyti, ar vaizdo kultūroje žmogus

mažiau galvos, bus mažiau protiniai disciplinuotas. Mat, tikrai nežinau, kaip toliau dalykai vystysis, nes esame pačioje vaizdo kultūros pradžioje. Tačiau pastebiu, kad pati jauniausioji karta, kuri yra jau vaizdo kultūros auklėtinė, yra imli savo aplinkai, turi platų žodyną ir, man regis, naujus išpūdžius greičiau ir organiškiau pasisavina. Bet didysis pavojus pasilieka labai konkretus, nes čia vienas kalba į daugelį. Masinės komunikacijos prigimtis, bent šiuo me-

tu, yra vienos krypties gatvė. Todėl noriu pabrėžti, kad vaizdo kultūra, neišvengiamai ir sąlyginiai sujungta su moderniomis komunikacijos priemonėmis, jei pateks į despoto ar demagogo rankas, galėtų būti griauantis veiksnys. Bet kiekviename atvejuje žmogus, nesugebąs dalykų analizuoti ir nepriklausomai galvoti, yra kito asmens įtakoje. Juk ir vaizdo kultūroje vyrauja idėja, bet čia ji pasirenka vaizdinę išraiškos priemonę.

Kadangi esame pradinėj vaizdo kultūros stadijoje, pradedame su nekomplikuotu vaizdu ir tol prie jo pasilieiname, kol nesame žmonių perauklėję. Tačiau komunikacinė technika jau ir dabar leidžia mums naudoti priemones, kurios anksčiau buvo neįmanomos. Pavyzdžiui, "superimposition" — simulaninis dalykų sudėjimas vienas ant kito — teatro scenoje vargiai galimas dalykas, bet kinematografijoje ir ypačiai televizijoje galime be vargo tuo pačiu metu dėti vieną ant kito du, tris paveikslus, kurie visumai suteikia naują atspalvį, nuotaką ir praturtina bei sustiprina bendrą išpūdį. Be to, galima jungti jau anksčiau užrekorduotą medžiagą su gyva aktorių vaidyba. Tokiu būdu vaizdo kultūra ir modernios komunikacijos priemonės prisiartina prie kone neribotų galimybių ir bando sekti žmogaus vaizduotės įgimtą lakumą bei jos nepriklausomumą nuo laiko ir vietos.

Todėl ir į pačias komunikacijos priemones turėtume žiūrėti ne su nepasitikėjimu, ne kaip vien į pramogą, bet kaip į naujas ir puikias galimybes plačiai ir įdomiai paskleisti grožį, gėrį ir tiesą. Knyga, be abejo, ir toliau liks svarbi. Bet jau dabar knyga, įvilktą į popierinius viršelius, turi kitą paskirtį negu anksčiau. Ji pigi, prieinama. Ją perskaitai, kitam duodi, suplėšai, numeti. Pati knyga darosi tik sąlyginiai svarbi. Mat, modernios komunikacijos priemonės jos turinį gali perduoti žymiai suprantamiau ir greičiau.

Dail. Romas Viesulas: Kaip vertinu vaizdo kultūrą? Man atrodo kad, ką pasakiau anksčiau, kalba už save.

Ką pastebiu teigiamo? Yra labai lengva kalbėti apie "gerus senus laikus", nors tie

laikai gal buvo nei jau tokie geri, nei ką. Yra saugu apie juos kalbėti. Yra nostalgiska apie juos kalbėti. Yra lengva pasitikti, kas nauja, su įtarimu ir nepasitikėjimu. Tai yra mūsų natūrali žmogiškoji reakcija nežinomam. Gal vis dėlto mes esam per arti to verdančio katilo, kad būtų galima ką visai objektyvaus pasakyti. Viena, kas neabejotina, jog gyvename fantastiškų komunikacinių priemonių laikotarpį. Priemonės susisiekti, sužinoti, patirti — stačiai fantastiškos. Tai jau grynios civilizacijos "pajamos", jei taip galima pasakyti. Bet viskas techniškai vystosi greičiau, nei žmogaus išmonė gali tas priemones racionaliai panaudoti jo paties naudai. Ką pastebiu teigiamo dar? Paklauskite manęs šio klausimo 1997 metais. Jei dar būsiu gyvas ir nebūsiu galutinai suvaikėjęs, atsakysiu.

Ar yra kokių nuostolių, pavojų? Didžiausias pavojus — tai žmogaus individualybės netekimas. Pavojus, ir čia reiktų skambinti visais varpais, kad daromės visi be galo panašūs, ir greit pasidarysim tokie visose šios planetos kampuose. (Kaip dabar iš Brooklyno bėgame pas pranciškonus į Kennebunkportą, kad "biskį" jūros atskvėptume, taip reikės bėgti į Marsą su savitgaliniu raketiniu *round-trip* (kelionė ten ir atgal), kad pabėgtume nuo tos prirūkytos žemės, taip varginančiai familiarios...)

Individualybės netekimą suprantu visokia prasme — skonio, papročio, politinės galvosenos.

Menininkas vaizdo kultūroj

Klausimas: Yra pasakyta, kad rašytojas žmonių bendruomenėje ligi šiol turėjo didžiausią įėgą, nes jis sukuria daiktų pavadinimus? Ar su tuo teigimu sutinkate? Ar tą patį tvirtintumėte apie dailininkus, muzikus, t. y. bendrai apie menininkus? Kas, jūsų nuomone, vaizdo kultūroje turi tą galią "vadinti daiktus — ir iki tam tikro laipsnio, net žmones — jų vardais"?

Prof. Vytautas Bieliauskas: Tiesa, seniau rašytojai, menininkai ir artistai pateikdavo daiktų ir žmonių charakteristikas.

Galima būtų sakyti, kad jie savo ypatingais sugebėjimais galėdavo perduoti visuomenei daiktų ir žmonių vaizdą. Tai buvo irgi tam tikra prasme vaizdo kultūra, kuri buvo atskirų labai gabių individų rankose. Dabar gi, kada mes gyvename technikos amžiuje, daugelis dalykų galima patobulinti technikos pagalba. Ir tai, kam seniau reikėjo genijaus piršto, šiandien galima paprasčiau padaryti net ir be genijaus rankos. Galimas daiktas, kad ir šiandien rašytojai, muzikdi, menininkai ir artistai turi specialią teisę duoti vardus daiktams ir žmonėms (vardų davimas šiuo atveju yra jų valdymas). Bet šie žmonės šiandien neturi galimybės perduoti savo idėjas masėms be technikos pagalbos iš tų, kurie specializuojasi informacijos perdavimo srityje. Šiandien net ir geriausias rašytojas, muzikas ar menininkas nebus žinomi, jei jie neras, kas sutiktų juos padaryti žinomais. Ir tuo būdu čia susidaro šiais laikais būtinas, esminis ryšys tarp genijaus ir techniko; jie abu yra vienas kito reikalingi ir jie negali nieko atsiekti be viens kito pagalbos.

Dail. Romas Viesulas: Sakote, rašytojas sukuria daiktų pavadinimus? Na kažin. Kažin, ar taip jau gerai yra; žinoma, aš gimęs pesimistas, ir gal čia dar nematau kokių nors rašto nuopelnų. Kad rašto žmogus per paskutinį pustūkstantį metų turėjo ir tebeturi milžinišką jėgą, tai nėra abejonių. Bet tai rašto žmogus, individas, kuris vienaip ar kitaip raštu manipuliuoja, ir spauda tą spaudinį pakartoja, sakykim, 20.000.000 kartų, kiek mažiau ar žymiai daugiau kartų. Taigi, čia jau rašto pūga, hurikanas. Kad ir tas atspausintas žodis ir tebutų šiaip sau kokia sriubelė, bet vis tiek užtvindo viską... Visa tai *en gross* prikergti rašytojui, tikra to žodžio prasme, būtų netikslu.

Su kitais menininkais situacija panaši, bet man atrodytų, žymiai mažiau sviri, nors analogiška.

Tai kasgi turi galią "vadinti daiktus" šiandien? Bijau suklysti, bet man atrodo, kad tikros galios niekas neturi, ir čia daugumoj tėvas visų vaikų bus bene "dėdė pripuolamumas".

Antai, vienas mažai žinomas anglų dai-

lininkas savo naujoj sukonstruotoj drobėj ėmė ir parašė "POP". Galėjo, žinoma, būti "POOF", arba "PŠIT". Prilipo "POP". Ir kas nėra girdėjęs to vardo? O kas yra girdėjęs tą dailininką? Aš, pavyzdžiui, seku meno gyvenimą, bet jo vardo neprisimenu.

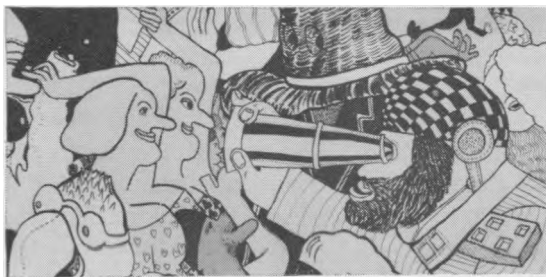
Be to, labai dažnai vardai reiškiniams vėlinasi, ir mes vartojam dar senus vardus, kai jie jau nebeatitinka sąvokai. Paimkim mūsų seną ir per šimtmečius linksniuojamą žodį "menas". Ką šis žodis talpina savy šiandien, nėra abejonės, yra visai kas kita, negu sakysim XIX-ajame šimtmetyje. Beveik visokia prasme – estetiniai (jei ten iš viso galima ką bendro rasti tarp dviejų), fiziniai, psichologiniai.

Aš asmeniškai esu įsitikinęs, kad čia reikia naujo "pavadinimo daiktui", bet mes jo neturim ir vartojam tą pačią seną dėžutę, į kurią dabarties daiktas netelpa... Tai čia apie daiktus. Na, o kaip, sakysim, būtų su vardais tokiems meno reiškiniams, kur net nėra daikto, pasiliekančio kūrybos rezultatu, pavyzdžiui, vadinamųjų "happening" atveju? Menas baigiasi su vyksmo pabaiga. Ir pats meno pobūdis yra kryžmuo tarp tapybos, baleto, koncerto, inžinerijos, pasivaikščiojimo, žiovulio, destruktijos ar meditacijos, jei taip norėtum. *Happening* vardas šiam reiškiniui, galima sakyti, yra "prilipęs". Kas jam davė tą vardą? Čia susiginčys kokie septyni menininkai, kad tai jųjų nuopelnas. Ar tas vardas atitinka sąvokai, kurią jis tikisi apibrėžti? Ne. Tik dalį charakteristikos apibrėžia. Ir labai mažą.

Ar tai iš viso menas? Taip, bet ne ta prasme, kaip mes esam įpratę galvoti. Taip, kaip matome, turime savo kieme tokį gyvulį, kurį nežinome nei kaip prižiūrėti, nei kaip pavadinti...

Klausimas: Koks kūrėjo vaidmuo vaizdinėje kultūroje?

Tėv. Bruno Markaitis, S. J.: Kūrėjas vaidins daug didesnę vaidmenį negu iki šiol. Nuo jo labai daug priklausys, nes vaizdo kultūros ir modernių komunikacijos priemonių rėmuose jis bus ir pranašas, ir mokytojas, ir, tam tikra estetinė prasme, kunigas. Jis turės labai efektingas ir kartu labai pavojingas priemones paveikti tuos, kurie bus jo pasaulėjautos įtakoje.

Jam bus daug svarbiau pažinti ir suprasti savo aplinką ir gyvenamus laikus. Kitaip jis kurs tuštumoje, neturinčioje organinio ryšio nei su tikrove, nei su gamtos kuriančiąja jėga. Nesu linkęs sutikti, kad kūrėjas kurtų sau, nes kūrybos ir kūrybinio proceso pagrindinis veiksnys yra noras komuniikuoti. Jei šis noras sutaps su modernių komunikacijos priemonių efektingumu ir universalumu, kūrėjui atsivers neribotos galimybės.

Klausimas: Kokios galimybės kompozitoriui?

Tėv. Bruno Markaitis, S. J.: Jei moderni muzika ieško naujo garso, tai dabartinės komunikacijos priemonės šį ieškojimą labai palengvins. Iš viso, muzika didesne ir didėjančia proporcija eis iš koncerto salės į rekordavimo studiją, kur pats garsas, perėjęs elektroninių instrumentų labirintus, išsiveržia tyras, turtingas ir švelnus. Tiek dėl garso.

O pačiam kompozitoriui, ypač jei jis kuria muziką naujoms komunikacijos priemonėms, atsiveria naujos galimybės ir milijoninės klausytojų masės. Bet jo uždavinys susipažinti su komunikacijos priemonėmis, jų ribotumais ir dar nepanaudotu potencialu. Kas tinka vaizdo "superimposition" (simultaniniam kelių vaizdų sudėjimui), gali tikti ir muzikai.

Klausimas: Kokią įtaką kasdieni nei mūsų pasaulėjautai daro grynasis menas? Pritaikomas menas? Kuo jų įtaka skiriasi?

Dail. Romas Viesulas: Skirtumai tarp gryojo ir pritaikomojo meno tolygiai mažėja. Kaip bebūtų, gryname mene dabar yra begalės komercinio meno elementų.

Vienas skirtumas yra išlikęs ir jis, tur būt, ir liks, — tai, kad grynasis menas neturi jokios praktiškai taikomos reikšmės. Jis visai neutilitarinis.

Kitas bruožas — tai, kad grynasis menas verčia mus mąstyti (plačia prasme). Taikomasis verčia mus veikti (pirkti, vykti, naudotis, saugotis, gerti ir pan.).

Galimas dalykas, kad ateinančios šimtmečio pusės bėgyje tie skirtumai gali nykti. Arba abu reiškiniai gali taip pintis, kad tos ribos bus visai neaiškios. Veiksmo įtaka didėja. Ir čia, sakykim, 3:0 komercinio meno naudai... Žmonės mažiau domisi paliekančiomis meno vertybėmis. Daug mažiau, nei prieš šimtą metų. Gal nustebsite — muziejai taip pat. Daug meno židinių domisi pirmoj eilėj griežtai *dabartinim*. Meno kuratoriai, kurie šimtmečius su padidinamaisiais stiklais bandė atsijoti netikrus meno pranašus ir neįleisti į muziejus, dabar patys šoka lenciūgėlius pačios rinkos vidury... Jei taikyti seną logiką — tai brolau, beprotnamis. Jei bandyti laikyti atviras akis naujiems reiškiniams ir nesustingti senose sąvokose — gyvenam be galo dinamiškame ir įdomiame laikotarpyje.

Masės ir individo psichologija

Klausimas: Ar vaizdo kultūroje nėra daugiau progų pasireikšti masės psichologijai, pavyzdžiui, kas liečia televiziją, reklamą, viešųjų asmenų "vaizdą" (image) sukūrimą, madas (fads), ir t. t. Ar, Jūsų nuomone, masės psichologija yra būdinga ir net būtina vaizdo kultūros apraška?

Prof. Vytautas Bieliauskas: Šių dienų individas yra visapusiškai paruoštas vaizdo kultūrai. Jis yra per daug užsiėmęs įvairiais reikalais; jis neturi laiko pats susirinkti sau informacijos; jis yra paruoštas pasikliauti viešaisiais informacijų šaltiniais. Šiandien net ir vakarų pasaulio žmogus yra priverstas naudotis masės priemonėmis, ir nėra jokios abejonės, kad jis yra jų paveikiamas. Bet šiandien, kaip ir anksčiau, žmogui reikėjo ir reikia herojų. Vakarų pa-

saulis seniau tokius herojus rasdavo savo didvyrių ir šventųjų eilėse. Bet dabar net ir herojui yra sunku apsieiti be moderniųjų informacijos perdavimo priemonių. Deja, žmonės žino, kad viešosios informacijos tarnybos yra tendencingos ir dėl to jie yra jų atžvilgiu skeptiški. Taigi šiandien reikia ypatingo atsidėjimo vaizdai sukurti: vien tik bendro žinių perdavimo neužtenka. Vaizdo kultūros kūrėjai, tai žinodami, yra išvystę specialius metodus atsiekti savo tikslui. Daugiausia jie savo tikslus atsiekia, nežiūrėdami mūsų nuomonės ir filosofavimų, ar tai kenkia, ar nekenkia individams. Šiandien vaizdo kultūros kūrėjai didele dalimi remiasi tik technika, o ne turiniu. Šiandien jie gali herojus sukurti net iš *comics* figūrų; jie gali padaryti herojus iš lėktuvų bendrovių ir t. t. Individai, kurie ieško herojų – ir šiandien tokių yra labai daug – vaizdo kultūros yra labai stipriai paveikiami ir gal net jos valdomi.

Klausimas: Kaip individas yra psichologiškai paveikiamas vaizdo kultūros?

Prof. Vytautas Bieliauskas: Kaip jau anksčiau minėjau, vaizdo kultūra yra pagrįsta masės psichologijos principais. Bet čia aš irgi nematau nieko blogo. Mes esame visą laiką kieno nors įtakoje ir mes ieškome herojų, kuriuos mes galėtume gerbti. Vaizdo kultūros kūrėjai duoda mums progos tokius herojus identifikuoti. Žinoma, yra labai galimas dalykas, kad jie gali sukurti neegzistuojantį vaizdą, kas neretai pasitaiko. Yra gana liūdnas dalykas, kad tokia "kultūra" gali būti iš piršto išlaužiama. Bet čia aš vėl pasitikiu žmonių skeptiškumu: reikia neužmiršti, kad Amerikoje žmonės yra labai sąmoningi, kad jie yra propagandos ir reklamų išnaudojami, ir jie turi išvystę tam nemažą pasipriešinimą.

Klausimas: Kaip viešojoji opinija veikia į žmonių nuomones, elgesį, pasaulėžiūrą?

Prof. Vytautas Bieliauskas: Viešojoji nuomonė gali paveikti žmonių nuomonę, elgesį ir net pasaulėžiūrą. Viena iš priežasčių, dėl kurių yra daromi priešrinkiminiai apklausinėjimai, yra viešajai nuomonei pakeisti, ar paveikti. Ten, kur trūksta pagrindinių principų žmogaus elgsenai reguliuoti, visuomenė – dauguma – turi duoti tam tikrus dėsnius elgsenai. Dėl to daugumos nuomonė, kuri gali būti paveikiama, gali tapti elgesio kriterijum. Amerikoje ši socialinė ar visuomeninė etika yra labai stipri, taip kad visuomenės nuomonė bet kurioje srityje yra dažnai mastas elgesiui riboti. Atrodo, kad šitai gali paveikti net pasaulėžiūrą, kuri paprastai yra kiek sunkiau paveikiama. Nėra retas atsitikimas, kad aplinka paveikia žmogaus tikėjimą taip, kad ten, kur aplinka religijos nepripažįsta, individai pasidaro mažiau religingi ir atvirkščiai.

Klausimas: Vaizdo kultūroje žmonės – ypač viešieji, kaip filmų žvaigždės, politikai, visuomenininkai – yra linkę sukurti savo "vaizdą" (image) viešumoje. Kaip jų elgesys to polinkio veikiamas?

Prof. Vytautas Bieliauskas: Vienas mano kolega savo paskaitose vis cituoja vieną muilo gamybos milijonierių, kuris, norėdamas parduoti muilą, pasisamdė sau gerą skelbimų specialistą. Po kiek laiko tas bendrovės savininkas taip pat pradėjęs naudoti savo firmos muilą. Skelbimai buvę taip geri, kad jie įtikino, jog jo paties muilas yra geriausias. Šis pavyzdys labai būdingai rodo, kad skelbimai ir kitos viešosios nuomonės formavimo priemonės savo tikslą atsiekia. Bet reikia pastebėti, kad yra

užregistruota atsitikimų, kad individas, kurio vaizdas buvo sukurtas gana skirtingas, ne toks, koks jis tikrai buvo, pradėjo gyventi pagal savo naujojo vaizdo rolę. Šitai sugestijuoja, kad vaizdo kultūra gali veikti iš abiejų pusių: ji gali sukurti individui tam tikrą naują atvaizdą (*image*). Bet kai individas šį savo naują paveikslą pradės priimti, jis bus priverstas jį ir savo gyvenime įvykdyti. Žinoma, tai yra idealus dalykas. Dažnai atsitinka, kad herojai su "supuvusiomis kojomis" herojais negali būti. Tokiu atveju šiek tiek užtrunka, kol vaizdo kultūra, būdama be pagrindo, sugriūna. Kartais pinigai ir pastangos užmaskuoti gali tą sugriuvimą sulėtinti, bet galutinai toks galas yra neišvengiamas, nebent individas būtų linkęs pasikeisti ir prisitaikyti prie savo vaizdo. Tai dalinai parodo, kad net ir taip vadinamų "didvyrių" elgesys vaizdo kultūros gali būti pakeistas, nes jis priklauso nuo viešosios opinijos. Kai kuriais atvejais viešoji nuomonė yra bene vienas stipriausių moralinių principų, kuris tvarko mūsų kultūrą. Jis yra silpnas principas, bet jo negalima atmesti, nes be jo nieko neliktų.

Ugdyti - ugdytis?

Klausimas: Ar matote reikalą mūsų tarpe ugdyti vaizdo kultūrą? Kaip jos įtakai atiduoti, kaip pavojų išvengti? Kokią saviauklą išvystyti?

Dail. Romas Viesulas: Ne. Atvirkščiai, mes turime įdėmiai stebėti, kaip ji mus "ugdo", nes ji tai daro, nepaisydama, ar mes to norim, ar ne. Viena, mano manymu, absoliuti būtenybė, tai, kad mes turim dėti visas pastangas suprasti dabarties aplinkos bruožus. Tik taip yra vilties išlikti savimi ir atsispirti, kad ta aplinka arba "vaizdo kultūra" nenustumtų mus į kampą, kur mes visai nenorim.

Čia reikia pasveikinti jūsų iniciatyvą iškeliant šiuos klausimus šiame leidinyje. Spėju, kad ir jūs matot reikalingumą pažinti mūsų modernios aplinkos būdą ir ją aptarti. Žmogus retai įkrenta į duobę, kurią jis gerai žino.

Prof. Vytautas Bieliauskas: Vaizdo kultūra mūsų tarpe yra reikalinga. Žinoma, mes vis dar galime gyventi praėjusiais laikais ir jaunesnėms kartoms perduoti istorinius herojus. Istorija dažnai yra šaltų faktų rinkinys: net tie faktai ir herojai turi būti perduodami dabartinėms kartoms dabartine kalba. Tiesą sakant, mūsų pačių istorikai jau ir nepriklausomybės pradžioje parodė nemažą sugebėjimą vaizdų kūrimu. D.L.K. Vytautas buvo padarytas mūsų istorijoje didžiausiu karžygiu, o Jogaila — tragiška figūra. Viso pasaulio istorija gi Jogailą vertina kaip aukšto galvojimo žmogų, o apie Vytautą vos tik teuzsimena (ar ne lenkai savaip sukūrė pasaulio istorijai tuos vaizdus? — Red.). Bet daug daugiau negu istorija mūsų visuomenę uždegs šių laikų asmenybės. Mes turime savo tarpe daug žymių asmenybių; kai kurios iš jų yra net susidarę savo vaizdą tarp amerikiečių, bet mes apie juos mažai težinome. Mūsų vaizdo kultūra yra surišta tik su dvidešimtojo amžiaus pradžia, o ne su dabartimi, ir dėl to ji yra neįtakinga. Gal reikėtų net su daug didesniu atsidėjimu skirti lėšas ir talentą kurti lietuvišką vaizdo kultūrą Amerikoje ir pasaulyje. Gal reikėtų mums laikytis tik vieno principo — lietuviškumo, o ne partijų ar nuomonių. Reikėtų mūsų vaizdo kultūros formuotojams — spaudai, radiui ir televizijai — jausti atsakomybę savo tautiečius stumti pasaulio akivaizdom. Deja, čia reikia atsiminti, kad jokie emigrantai, išskyrus žydus, savo vaizdo kultūros niekur nėra sukūrę, nes visos emigrantų grupės istorijos raidoje liko mažais parapigėlių mentalitetu paremtais vienetais; pasaulinio mąsto galvojimo jos neišvystė. Bendrai žiūrint, mūsų, lietuvių, emigracija visiškai detaliai seka istorinę emigracijų tragediją, kurios gale yra ne savo vaizdo kultūra, bet išnykimas.

"Laiškų Lietuviams" redakcija ir leidėjai yra dėkingi Birutei Bulotaitei už kruopštų žurnalo techninį redagavimą nuo 1966 metų pradžios. Pradedant šiuoju numeriu, žurnalo meninė priežiūra rūpinasi Zita Sodeikienė.

APIE VAIZDO

KULTŪRĄ

Ką sako elektroninio amžiaus dainius

Šįmet daug kalbama apie kanadietį profesorių Marshall McLuhan. Kas jis? Gimė Edmontono mieste, Kanados vakaruose. Studijavo Manitobos Universitete, o doktoratą anglų literatūroj gavo Cambridge Universitete, Anglijoje. Šiuo metu dėsto St. Michaelio Kolegijoje, Toronte, kur jis yra kultūros ir technologijos studijų centro direktorius. Sekančiais metais persikels į Fordhaino Universitetą Niujorke.

Kuo McLuhan įdomus? Jis yra elektroninio amžiaus dainius. Jis yra įsitikinęs, kad mūsų dienomis prasideda naujas žmonijos istorijos etapas. Žmogus šiandien gyvena kur kas greičiau, negu jo senelis. Anot vieno IBM tarnautojo, "mano vaikai, prieš pradėdami pirmąjį skyrių, yra jau suspėję pergyventi kelis kartus daugiau, negu jų seneliai per visą savo gyvenimą". Po trijų tūkstančių metų nuolat didėjančios žmonių darbų specializacijos ir pasaulio suskaldymo mūsų laikais pasaulis staiga sumažėjo elektros ryšių dėka. Šie ryšiai iš viso pasaulio padarė vieną kaimą. Elektra per akimirsnį parodo mums įvykių visuomenines implikacijas. Įvykiai kitoje žemės rutulio pusėje mūsų gyvenimą įtaigauja, nes dabar viso pasaulio žmonės yra mūsų kaimynai.

McLuhan mintys ryškiausiai išdėstomos jo knygoje "Understanding Media: The Extensions of Man" (gaunama popieriniais viršeliais, McGraw-Hill, \$1.95). Knygos įvade jis rašo: "Mūsų laiko aspiracijos visumai, empatijai ir giliam sąmoningumui yra natūralios elektrinės technologijos palydo-

vės. Mechaninės pramonės amžius, kuris buvo mūsų amžiaus pirmtakas, rado savo natūralią išraišką privataus žvilgsnio teigime. Kiekviena kultūra ir kiekvienas amžius turi mėgiamiausią jausmo ir žinių modelį, kurį siūlo receptu kiekvienam. Mūsų dienų ženklas yra koksutumas užmestiams rėmams. Mes staiga atradome, kad trokštame, jog daiktai ir žmonės mums visiškai atsivertų. Šioje pažiūroje glūdi gilus tikėjimas – tikėjimas, kuris teigia pagrindinę būties harmoniją".

Į technologiją McLuhan žiūri kaip į mūsų rankų ir jauslių pratęsimą. Technologinės priemonės jam tuo įdomios, kad jas formuojanti jėga yra jose pačiose, todėl McLuhan skelbia paradoksiškai skambantį šūkį: *The medium is the message* (priemonė žinioms yra pati žinia).

Kokia yra toji žinia, kurią technologinės priemonės perduoda? McLuhan atrodo, kad technologijos žinia yra skalės, greičio ar rėmų pakitimas, kurį ji atneša į žmogiškąjį gyvenimą. Pavyzdžiui, geležinkelis neatnešė judesio, ar transportacijos, ar rato, ar kelio į žmonių visuomenę, bet jis pagreitino ir padidino žmogiškųjų funkcijų skalę, sukurdamas visiškai naujas miestų rūšis ir naujus darbo ir poilsio tipus.

Komunikacijos priemonės McLuhan skirsto su tam tikru humoru į *karštas* ir *vėsias*. *Karštosios* priemonės yra tosios, kurios praplečia vieną juslę, pateikdamos intensyvų, detalių pilną vaizdą. *Vėsiosios* priemonės duoda mažą apybraižą; todėl stebėtojų tenka pačiam detales užpildyti. Tokiu būdu fotografijos yra *karštos*, karikatūros gi *vėsios*; spausdintas žodis yra *karštas*, kalba yra *vėsi*; radijas yra *karštas*, televizija – *vėsi*. Šokiuose – valsas yra *karštas*, mechaniškas šokis, tuo tarpu "twist" yra *vėsi*, komplikauta improvizuoto žesto forma.

McLuhan mintys tuo įdomios, kad jis linkęs rasti analogijas dalykuose, kurie mums atrodo svetimi vienas kitam. Jį skaitant gaunasi išpūdis, kad ir jam kartais jo mintis nevisai aiški: tačiau dėl to jis nesirūpina ir sako: "Tai tik įrodo, kad aš toks gilus, kad ir pats savęs negaliu suprasti".

Arūnas Liulevičius

APIE VAIZDŲ PRAMONĘ

Fantazijos sapnai

vietoj tikrovės

Tėv. William F. Lynch, S. J., Georgetown Universiteto profesorius, buvęs jėzuitų leidžiamo žurnalo "Thought" redaktorius, yra vienas įdomiausių literatūros kritikų ir bendrai kultūrinio gyvenimo stebėtojų Amerikoje. Viena jam labiausiai rūpimų sričių yra televizijos ir filmų kuriamas pasaulis. 1959 m. jis išleido knygą, pavadintą "The Image Industries". Joje jis kritikuoja televizijos programų ir filmų sukimo monopolizavimą: yra baisu, sako tėv. Lynch, kai mūsų visų vaizduotė ir jausmai yra kontroliuojami ir manipuluojami mažos saujelės žmonių, kurie bando mus įtikinti, kad mes norim to, ką jie mums duoda.

Tėv. Lynch išvelgia pavojų dabartinėse televizijos programose ir filmuose ne todėl, kad jos kartais prasilenkia su tuo, ką diktuoja viešoji dorovė, bet todėl, kad jos skleidžia visuotinį žvilgsnį į gyvenimą, persunktą vidutiniškumu. Praleiskime dieną prieš televizijos aparatą — tikrai jos bėgyje nepadarysime jokios nuodėmės, bet — kiek mes būsim tikrai gyvenę, kiek būsim labiau supratę save, pasaulį ir tai, kas žmogiška?

Dar blogiau, kad televizijos programose ir filmuose neskiriama fantazija nuo tikrovės. Tikrovė yra iškreipiama, mes esam

Aušrelė Liulevičienė, "L. L." redakcinio kolektyvo narė nuo šių metų pradžios, studijuoja teologiją ir literatūrą Čikagos Universitete.

įtaigaujami dalintis sapnais, o nuo tikrovės bėgti. Pavyzdžiui, gerai žinoma kabareto dainininkė dainuoja televizijos scenoje. Ką ji dainuoja? Nieko, arba arčiausiai nieko, kas bet kada girdėta. Paprastai ką nors apie meilę, o tikrovėje žmonės net yra mirę dėl meilės, mes prisimename. Bet dainininkės žodžių negalima suprasti, ir taip turi būti, nes kitaip mes permatytume visą tą farsą. O kad tikrai nepatirtumėm tikrovės, menininkai šoka sudaryti kuo didesnę iliuziją jos fone. Pastatomos nuostabios dekoracijos, stilingai juda šokėjai, ir visumos išpūdis yra stiprus ir jaudinantis. Mums yra sakoma, kad šie žodžiai ir šis ritmas tikrai gali sukurti tokį žibesį. Mums yra sakoma, kad ši pigi ir kvaila žmogiškoji situacija yra nuostabi ir didinga. Arba, mes klausomės sultingo, egzotiško balso moters, dėsančios mums, kaip tikrai reikalinga yra įsimylėti..., tikrai įsimylėti Camel cigaretes. Kitas pranešėjas iškilmingu ir vis labiau panikos perimtu balsu kalba apie aspirino tablečių stiprumą lygiai tuo pačiu tonu, kuriuo komentavo Prezidento kalbą Kongresui apie valstybės padėtį. Anksčiau Kristaus kančia buvo reikalinga, kad įvyktų Prisikėlimas ir būtų pasiekama didybė. Dabar bet kas tai gali įvykdyti. Visur mes matome gražius, talentingus, malonius besišypsančius žmones, kurie be užrašų saldziai kalba apie uraganus, apie valstybines ir tarptautines krizes.

Tikrovė iškreipiama ypač milijonus dolerių kainuojančiuose filmuose — viskas yra tokioj skalėj, kuri neturi nieko bendro su realybe. Pasibaisėjimo kultas filmuose ir televizijoje iškreipia tai, kas žmogiška. Tėv. Lynch mato, kad mūsų vaizduotės laisvė yra varžoma filmų ir televizijos gamintojų, kai jie atskirus momentus fiksuoja, sutelkdami visą tikrovę į vieną tašką — taip atsitinka meilės scenose, populiariose dainose ir reklamose.

Tėv. Lynch prašo, kad menas sukurtų ir duotų tokį žmogaus vaizdą, kuriame nebūtų rodomas pigus sapnas apie tai, kas žmogus nėra, ir ne žmogaus sumažinimas, bet kuriame pilnai atsispindėtų žmogiškoji tikrovė.

Aušrelė Liulevičienė

VATIKANO SUVAŽIAVIMAS IR PASAULIEČIŲ VAIDMUO BAŽNYČIOJE

II - Tęsinys iš praėjusio numerio

JULIUS RAULINAITIS

III. NAUJOSIOS PADĖTIES APŽVALGA

Pirmoje šio straipsnio dalyje (žr. "L. L." kovo nr.) peržvelgėme oficialius hierarchijos pasisakymus apie Bažnyčią ir pasauliečių. Jau nutarta, kad pasaulietis yra atsakingas Bažnyčios narys. Bet kaip visa tai atrodo pačiam karališkapio ir pranašiškapio pasauliečiui? Kaip jis supranta ir išgyvena savo santykį su Bažnyčia? Ar suvažiavimo dokumentai pakankamai plačiai liečia visą Bažnyčios gyvenimo plotą?

Yra aišku, kad reikalas labai sudėtingas ir kad iš šio straipsnio pilno ir gilaus atsakymo tikėtis negalima. Bet jei šio straipsnio mintys paskatins skaitytojus tuos klausimus patyrinėti, tai jos bus pilnai atsiekusios savo tikslą.

Kadangi kyla aibės klausimų, pabandykime juos sugrupuoti: vieną grupę minčių sudarys esminių suvažiavimo teigimų diskusija; antrą grupę sudaro problemos, kurių suvažiavimas beveik nepalietė, pvz. pasauliečio vieta Bažnyčios vidujinėje sąrangoje, dvasiškios kompetencija ir teisės, parapijinės problemos ir pan.; trečiojoje vietoje galima peržvelgti šių reikalų raidą po suvažiavimo uždarymo.

Pirmos grupės pagrindinį klausimą iškėlė Antanas Maceina "Aiduose" (1965 spalio nr.) straipsnyje "Trys klausimai dvasiškiai". Štai du jo klausimai: "Ar pasauliečių pakvietimas apaštalauti yra dogmatinis ar istorinio pobūdžio?" t. y. ar jis iškyla iš pačios Bažnyčios sąrangos, ar tik iš

dvasiškios besikeičiančio nusistatymo? Antra, "kame glūdi pasauliečių apaštalavimo šaltinis — sakramentuose ar hierarchijos pavedime?"

Remiantis anksčiau cituotais teksta ir pasitikint jų techniniu teologiniu tikslumu, atsakymas aiškus: pasauliečio apaštališkas pašaukimas yra dogmatinis ir jo šaltinis yra Kristus. Visuotinis pašaukimas apaštalauti, pavieniui arba organizuotai, yra pasauliečio vaidmens Bažnyčioje pats pagrindas, dekretu aiškiai pabrėžtas. Tėnka tik apgailestauti, kad dekreto įsigaliojimas yra pakartotinai atidėliojamas. Bet kodėl tai nebuvo aišku bent paskutinius 15 šimtų metų ir koks yra skirtumas tarp apaštalavimo ir pavyzdingo krikščioniško gyvenimo? Tai kaip tik ir yra dar pilnai neįdiskutuotas klausimas. Maceina ir kiti pasauliečiai pageidauja, kad dvasiškių istorikai ir teologai išgvildentų tuos klausimus nuoširdžiai ir pagrindinai, be propagandinių mostų, kurių buvimo nepaneigia net ir dvasiškiai (Maceinos teigimu). Tokio tolimiesnio "De Ecclesia" išplėtojimo belaukdamas, Maceina nerodo gyvo entuziazmo reaguoti į suvažiavimo darbus. Gal ir dėl to, kad pasauliečių skyrius "De Ecclesia" konstitucijoje tėra tik dešimties puslapių, o hierarchijos dvidešimtketurių.

Tačiau reikia pastebėti, kad ne visi krikščionys yra tokie atsargūs. Kiti nei šio suvažiavimo, nei istorinio išsiaiškinimo nelaukdami, ėmėsi evangelinio darbo savo

gyvenimo aplinkoje. Pavyzdžiui, šimet su-eina 26 metai nuo "Katalikų Akcijos nepri-klausomuose (profesionalų) sluogsnuose" įsteigimo Prancūzijoje (*Action catholique en milieux indépendants*). Tai yra kaip tik Ma-ceinos luomo žmonių, akademikų, politikų ir šiaip įvairių profesionalų organizacija, dabar veikianti dar ir Belgijoje, Kanadoje, Liuksemburge, Ispanijoje, Italijoje, Portugalijoje ir Šveicarijoje. Tie žmonės sukruto pirmi, prasidėjus kalbai apie suvažiavimą. Vienas iš jų, šilko pirklys Gilbert Rossary, taip rašo privačiame laiške iš Lyono, Prancūzijoje: "Mūsų sekretoriatas daug pasidarbavo, ruošiant "Pasauliečių apaštalavimo" ir "Bažnyčios moderniame pasaulyje" tekstus. Taip kad daugelis suvažiavimo tekstų mums yra ne naujienos, o tik patvirtinimai".

Katalikų Akcija veikė ir Lietuvoje, bet aš negalėčiau pasakyti, ar buvo tokių padalinių, skirtų veiklai specifiniuose visuomenės sluogsnuose.

Toliau, prie pirmos klausimų grupės galima paminėti tą iškilmingai skambančią karališkąją pasauliečių kunigystę. Maceina su šauktukais nusiskundė, kad kai kurie kunigai per garsiai tą karališkumą linksnioja, bet ryškesnių išvadų iš to nepadaro. Sutikime, kad per garsus ir staigus ko nors atradimas skamba nenuoširdžiai, o nenuoširdumas yra didžiausia gerų santykių kliūtis. Nebūdamas teologu, nepajėgiau įžiūrėti karališkosios kunigystės reikšmės, nors tuo klausimu lektūros netrūksta. Labiausiai man mintin krito vienas šv. Tomo Akviniečio posakis: "Vienas yra kunigas, Kristus". Kiti jo kunigystės tarnai. Tomas čia neneigia kunigystės sakramento, paties Kristaus įsteigto, bet aš siūlau sekančią praktišką išvadą: krikščionio vardo orumas jau yra tiek aukštas, kad pridėtinių titulų (kad ir paties pirmojo popiežiaus panaudotų) svarba yra per maža. Dėl titulavimo neverta atidėlioti klero ir pasauliečių suartėjimo ir bendradarbiavimo.

Dabar pažiūrėkime, kaip atrodo pasauliečio ir hierarchijos santykiai vidujinėje Bažnyčios sąrangoje. "De Ecclesia" buvo išdiskutuota trečioje suvažiavimo sesijoje ir pasauliečiai tapo galutinai nušviesti (nenorint sakyti "atrasti"). Bet nei trečiojo, nei ketvirtojo sesijoje vyskupai nė nediskutavo

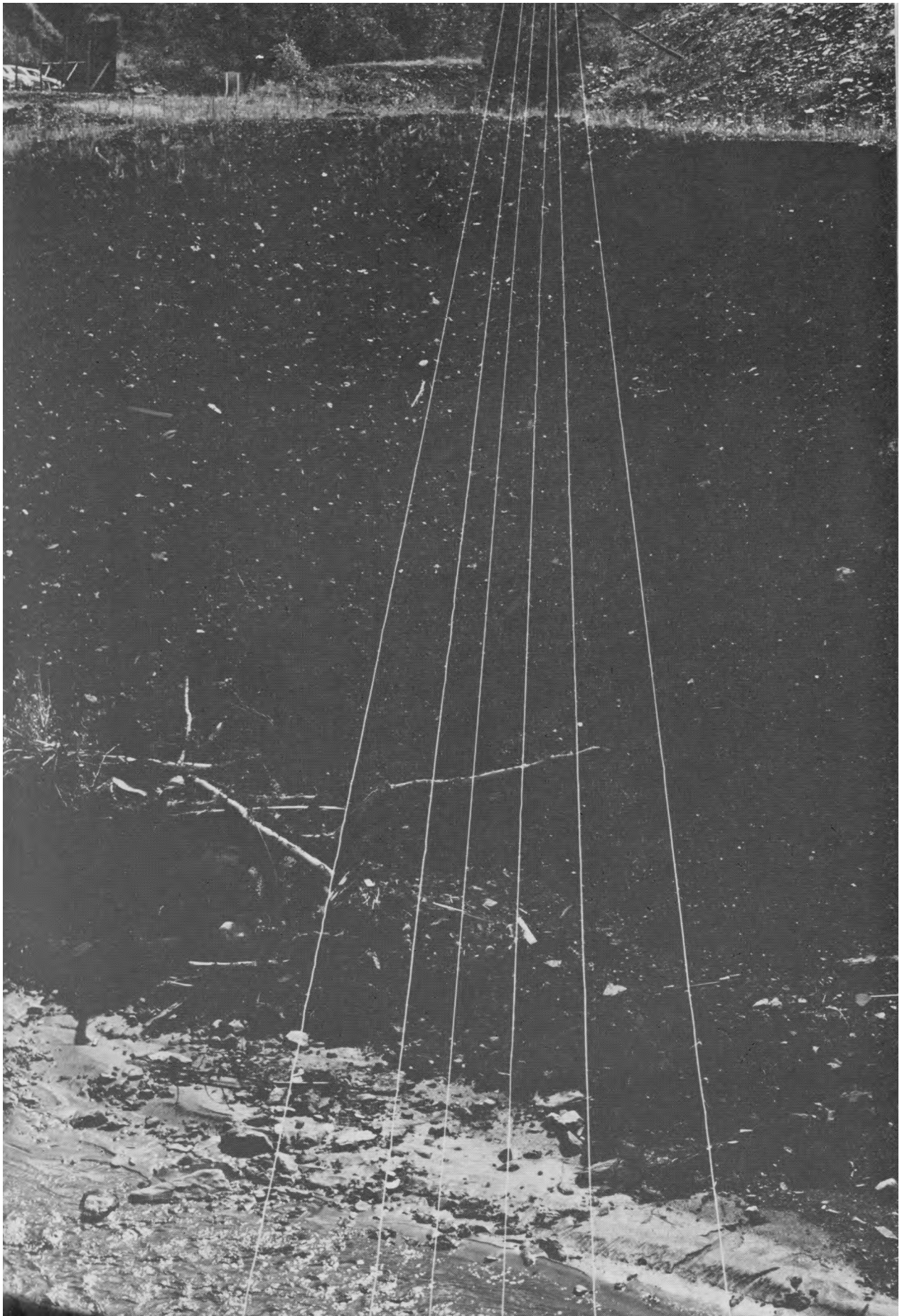
pasauliečių atstovavimo. Tik buvo belgo kardinolo Suenens pasiūlyta plėsti klausytojų skaičių ir jų paskirstymą komisijose. Ar atstovavimas nebūtų natūralus, kalbant apie atsakingus asmenis, ypač kai svarstomi juos liečią klausimai? Tiesa, netiesioginiai pasauliečiai turėjo progą pasireikšti. Kaip minėjau, pasaulietiškas sekretoriatas prisidėjo prie to ar ano teksto paruošimo. Ir, anot kun. Cukuro "Aiduose" (1965, 7 nr.), "būdingas reiškinys,... kad debatus pasauliečių klausimu uždarant buvo duotas žodis vienam iš pasauliečių delegatų (auditorijų)". Yra netikslu šios citatos paskutiniuosius du žodžius (delegatų, auditorijų) suplakti, nes *auditoriaus* pono Patrick Keegan pasauliečiai *nedelegavo*. Pagaliau, tai buvo toks trupinėlis, kad jį tikrai verta suminėti kaip būdingą reiškinį, kaip vieną iš nedrąsių pradinių pakopų, turinčių vesti į tiesioginį pasauliečių atstovavimą.

Tiesioginiai delegatų ir neturėdami, pasauliečiai gali reikšmingai prisidėti prie Bažnyčios reikalų gvildenimo suvažiavime per universitetų komisijas. Tokioms darbo komisijoms sudarinėti buvo pakviestas visų katalikiškų universitetų personalas. Tačiau ir čia nėra lygių kelių. Pvz. Washingtono pontifikalinio universiteto profesoriai atsiliepė į kvietimą, dirbo, paruošė medžiagos įvairiais klausimais ir įteikė ją universiteto rektoriui, prelatui. Pastarajam medžiaga ar tai nepatiko, ar tai jis buvo paveiktas iš viršaus (manoma, iš delegatūros), kad jis jos nepasiuntė Vatikano komisijoms. Profesoriai niršo, bet nieko negalėjo padaryti. Mat, dar nėra taisyklių nei procedūros, kurios išlaisvintų pasaulietį, ir ypač eilinį kunigą, iš hierarchijos savivalės. Bet jau šis tas pradedama keisti, kaip, pavyzdžiui, indekso taisyklės. Gi tos suvažiavimo komisijos, kurioms medžiaga turėjo būti siunčiama, irgi neturėjo pasauliečių narių, net moterystės klausimų komisijoje, neskaitant laisvų klausytojų.

(Tęsinys 157 puslapyje.)

Bedugnėms peržengti reikia žmogaus – ir vienoj, ir kitoj jos pusėj.

(153-156 psl. nuotraukos Alg. Kezio, S. J.)

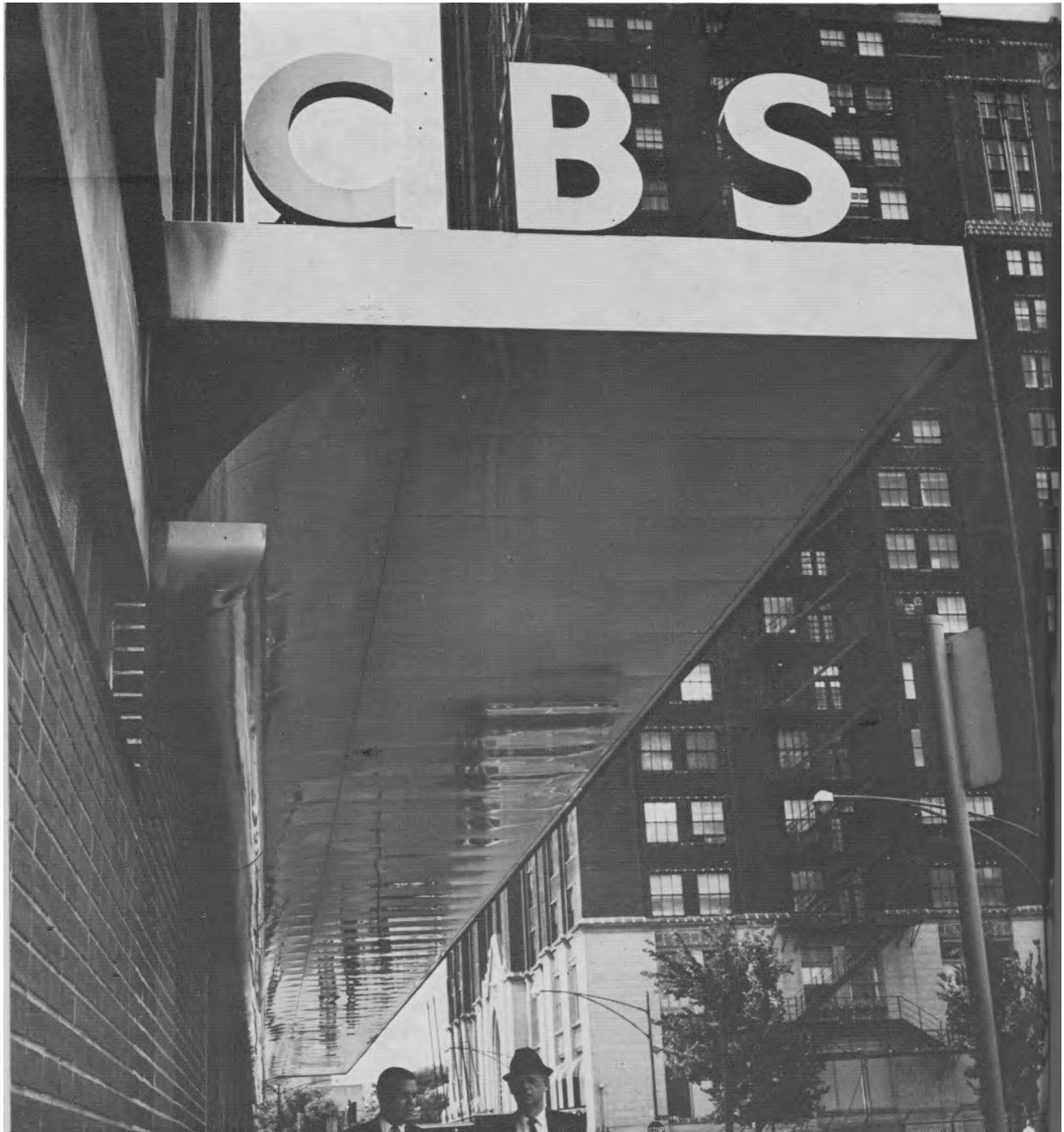

Paroda: matyti, susižavėti ir pirkti.

Automobilių paroda, McCormick Place, Čikaga.

Reklamos: atkreipti dėmesį ir vilioti.
Po neono šviesų išraitytom raidėm.

Televizija: sapnai ar tikrovė?

Prie CBS televizijos stoties Čikagoj.

Kita plati sritis, kurioje pasauliečiai turėtų daugiau reikšti, yra tikslingesnis kompetencijų naudojimas Bažnyčios ir tautos gyvenime. Štai, pavyzdžiui, kaip geri asmenys blogai panaudojami: Los Angeles arkivyskupija turi katalikiškų stovyklavimo direktorių – prelatą. Vatikano banko kasininkai prie langelių – kunigai. Beveik tragiška: katalikų nušimtis pasaulyje mažėja, o čia vienas vakarais palapines patvuliuoja, kitas pinigų skaičiuoja.

Dabar apie dvasiškių tvarkomus ūkinius reikalus. Jau apaštalių laikais buvo įdomių bandymų. Pirmąsias parapijas Palestinoje steigiant, nariai pardavdavo visą savo turtą, o pinigus sunešdavo apaštalam. Rezultatas: Mažosios Azijos ir Graikijos bendruomenėms teko rinkti aukas žydams šelpti. Šiais laikais Pietų Amerikos vyskupai dalina žemdirbiams žemes, buvusias hierarchijos žinioje. Kodėl tik dabar, kai komunizmo grėsmė verčia? Mat, jie neturi kunigo Krupavičiaus, galima lengvai atsakyti.

Panašių klausimų pramonės srityje kelia stambių kapitalų sutelkimas hierarchijos rankose Italijoje ir Kvebeke. To kapitalo naudojimo pakreipimas gali būti reikšmingas ūkinyje tautos gyvenime, bet Bažnyčia (tikrąją žodžio prasme) neturi balso savo nuosavybės tvarkyme. Tokių valdymosi ir tvarkymosi atgyventų pavyzdžių galima pririnkti aibes kad ir iš vyskupų kalbų, pasakytų II Vatikano suvažiavime. Štai vyskupas Ammann iš Münsterschwarzacho skaito, kad nuncijų institucija su politiniai diplomatinis atspalviu yra dėmė ant dieviškosios nuotakos drabužio. Gi jeigu ypatingiems Bažnyčios reikalams reikėtų ko nors panašaus į nuncijų, tą atsakomybę būtų galima pavesti žinovams pasauliečiams. Ir mes, lietuviai, neseniai netekome vieno jauno kunigo toje tarnyboje.

Konstatavome, kad pasauliečių įtraukimas Vatikane į vidutinį Bažnyčios gyvenimą aukštesiose sferose dar pusėtinai ribotas. Tačiau gyvose bendruomenėse ne viskas atsiranda pagal smulkius nurodymus iš viršaus. Reikšmingi dalykai gali prasidėti ir iš smulkesnių žingsnių atskirose vyskupijose ir net parapijose, nors specialiai

apie parapijas II Vatikano suvažiavime mažai tebuvo pasakyta. Tad paminėkime porą pirmų kregždžių.

Pittsburgho vyskupas Jonas Wright išleido oficialų dekretą parapijų komitetams sustiprinti, siekdamas praplėsti pasauliečių, vyrų ir moterų, atsakomybę ir dalyvavimą kasdieniniuose parapijos reikaluose. Tų komitetų išrinkimas ir veikla tampa privalomais visoje vyskupijoje. Ką tie komitetai veiks? Cituoju (iš "Commonweal", 1966. III. 25, 4 psl.): "Parapijos komitetas bus klebonui patariamoji institucija visais medžiaginiaisiais ir dvasiniais parapijos reikalais. Jo pareigos, neapribojant jų vien suminėtais dalykais, yra sekančios: a) komitetas klebonui patars ir su juo pasitars apie parapijos liturginio veikimo tvarką ir kokybę, muziką ir t. t.; b) komitetas padės klebonui administruoti medžiaginius parapijos reikalus ir t. t.; c) komitetas informuos kleboną apie bendruomenės nuotaikas, problemas ir progas, kurios reikalauja apaštališko bendradarbiavimo, ir t. t."

Kiek toliau, Prancūzijoje, prie šio reikalo prieinama kiek skirtingai. Minėtas šilko pirklys iš Lyono rašo: "Mažesnėse už mūsų vyskupijose tarybos jau yra (čia jis rašo apie vyskupijų pasauliečių tarybas arba komitetus – J. R.). Jos labai įvairios. Bet atrodo, kad einama prie dviejų tarybų rūšių: vieną sudaro visų Bažnyčios organizacijų atstovai; kita yra evangelizacijos taryba, mažesnė, bet našesnė, susidedanti iš apaštalinio organizacijų atstovų, iš įvairių Katalikų Akcijos sričių. Pagrindinis šios rūšies tarybos tikslas yra paversti visą vyskupiją... misijomis: rūpintis atvertimais, dialogu ir gyvenimo liudijimu sužmoninti ir sukrikščioninti sudėtingą pasaulietinę aplinką". Anot laiško autoriaus, "mūsų hierarchija jau nebepanaši į kunigaikštį, bet panaši į tėvą, tarnaujantį savo sūnums. Jos autoritetas yra tarnavimas Dievo tautai".

Iš kitos pusės, čia, Amerikoje, vyskupai ir pasauliečiai santykiauja kitaip. Paskutinė krašto vyskupų konferencija sudarė atskirą vyskupų komitetą pasauliečių apaštalinimui. Tai sužinojusi viena milijoninė organizacija (*National Council of Catholic Men*) kreipėsi į tą komitetą, norėdama už-

(Nukelta į sekantį puslapį)

DVIEJŲ ŠVENTŲJŲ MEILĖS DRAUGYSTĖ

15 - Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje

ALFONSAS G RAUSLY S

Aukščiausia dvasinės meilės rūšis yra religingumo persunkta ir jo įkvėpta dvasinė meilė. Tokia meile vadovaujantis, siekiama mylimą asmenį doroviniai tobulinti, į Dievą artinti ir į šventumo aukštumas vesti. Tokia meilė ir pačiam mylinčiam padeda dvasiškai kilti. Jei kai kada tarpusavę vyro ir moters meilė gali jiems virsti vadovu į Dievą, tai tikrai tas įvyksta dvasiniai religinėje meilėje. Tai pati gražiausia galima žemėje meilė, kuri tačiau yra pati rečiausia, nes jai reikia tikrų, subrendusių ir šventų,

asmenybių. Tokia dvasinė, giliu religingumu pagrįsta, kūno aistros nedrumsčiama meilė yra pastoviausia, ir todėl vadintina tikra dvasine moteryste. Tokią meilę galima vadinti draugyste – pačia gražiausia to žodžio prasme. Niekur kitur taip nesutampa sielos ir širdys, kaip šitame meilės pavidale.

Šiame straipsnyje kalbėsime apie dviejų šventųjų, Pranciškaus Saleziečio ir Joannes de Chantal, meilės draugystę, kuri padėjo jiems tobulėti ir artėti prie Dievo.

PASAULIEČIŲ VAIDMUO

(iš 157 psl.)

megzti ryšius. Vyskupų komitetas ryšių užmegzti nesutiko. Dėl to ilgametis N.C.C.M. pirmininkas atsistatydino.

Kaip matome iš pavyzdžių, pasauliečio kelionė Bažnyčion yra dar vos prasidėjusi ir nelengva. Tai yra labai suprantama, nes šimtametę hierarchijos galvoseną ir laikyseną galima lengvai pakeisti tik ant popiežiaus. Hierarchija, kaip ir kiti sociologiniai organizmai, turi savo nusistovėjusį būdą ir turi tendenciją savo eiles atnaujinti savo galvosenos žmonėmis. Gi ši galvosena dažnai skiriasi nuo pasaulietiškosios galvosenos.

Tačiau abi šalys sutinka, kad toks pasidalinimas Bažnyčiai tik kenkia ir kad reikia vieningesnio darbo. Ir pasauliečiams teks pasitempti ir pirmiausia atsinaujinti savo sielose pagal II Vatikano suvažiavimo dvasią. Anot dekreto "Apie kunigus" (I, 6), "Krikščionių bendruomenę išvystyti yra neįmanoma, jei jos pagrinde ir centre nebus šv. Eucharistijos šventimas. Kad šis šventimas būtų nuoširdus ir gilus, jis turi privesti prie įvairių artimo meilės darbų ir savitar-

pės pagalbos, prie misijinės veiklos ir prie įvairių krikščioniško liudijimo apraiškų". Kaip žinome, daugumai pasauliečių tokia programa yra nesiekiamas idealas.

Šis idealas dabar labai šaukiasi darbininkų. Krikščionių nuosimtis žmonijoje mažėja. Žmonijos kultūra ir civilizacija šakojausi, plečiasi, tampa sudėtingesnė. Pavienio, ypač šviesuolio krikščionio apaštališka našta didėja. Todėl tenka sutikti su Jonu XXIII-uoju, kad "Bažnyčia stovi prieš beribę užduotį: duoti žmonišką ir krikščionišką turinį moderniajai kultūrai. To turinio ji pati šaukiasi, jo beveik maldauja, kad ir pati išsivystytų ir net kad išliktų".

Pastaba: Šis straipsnis paruoštas iš viešos apžvalginės paskaitos, skaitytos Los Angeles, šv. Kazimiero parapijos salėje, 1966 m. Laisvai naudotasi tekste minėtų asmenų straipsniais. Taip pat naudotasi sekančiais autoriais bei šaltiniais: Congar, Kūng, Phillips, Schillebeeck, kard. Newman, O'Hanlon; taipogi žurnalais: Aidais, Commonweal, Le Figaro, National Catholic Reporter bei II Vatikano suvažiavimo dokumentais.

PRIEŠ SUSITINKANT

Pranciškus Salezietis išvydo pasaulį Savoyos provincijoje, Prancūzijoje, kaip vyriausias vaikas skaitlingoje dešimties vaikų kilmingųjų šeimoje. Gimęs 1567 m. rugpiučio 8 d., religiniai auklėjamas, nors tėvų buvo skiriamas teisininko profesijai, tačiau, šalia teisės, visą mokymosi laikotarpį domėjosi ir teologija. Jausdamas pašaukimą kunigysten ir nugalėjęs savųjų jam daromas kliūtis, 1593 m. jis iššventinamas kunigu. Savo ypatingo uolumo, iškaltos ir meilingo žmoniškumo dėka sėkmingai apaštalaudamas, jis grąžina Chablais provinciją iš kalvinizmo katalikybėn. 1599 m. jis iššventinamas vyskupu ir nuo 1602 m. jis skiriamas Ženevos vyskupijos ganytoju. Jis gyvena Annecy mieste. Rašydamas ir pamokslaudamas, jis sako pamokslus savoje vyskupijoje, bet kviečiamas ir kitur. 1604 m. jis sako gavėnios pamokslus Dijon katedroje ir tenai kovo 5 d. susitinka su viena jo pamokslų klausytoja, jauna našle, baronienė Joanna de Chantal.

Joanna - Pranciška Fremyot de Chantal gimė 1572 m. sausio 28 d. aukšto Prancūzijos valdininko šeimoje, Dijono mieste, Burgundijos provincijoje. Ji su vyresniąja seserimi ir jaunesniu broliu (vėliau arkivyskupu) buvo labai gerai krikščioniškai išauklėta, nors jų motina mirė jiems dar mažiems esant. Tėvo raginama, būdama 20 metų amžiaus, ji išteka už jauno barono Christopho de Rabutin-Chantal. Toje abipusės nuosirdžios meilės lydimyje moterystėje ji buvo labai laiminga. Tačiau po aštuonerių vedybinių metų, sunkiai nelaimingoje medžioklėje sužeistas, miršta jos vyras. Ji lieka su keturiais vaikais (dar du kiti vaikai jau buvo mirę). Visada buvusi dievota, ji pradėjo savo religinį gyvenimą dar labiau gilinti. Ji pasinėrė maldoje ir atgailoje. Jos dvasios gyvenime pradeda reikštis mistinės nuotaikos ir dovanos. Ji daro įžadus netekėti. Anot vėlyvesnio prancūzų religinio gyvenimo istoriko H. Bremond: "Per kruviną išilaužimą Dievas įsiveržia į jos sielą!" Taip jausdama ir trokšdama visiškai Dievui atsiduoti, ji maldauja sau gero dvasios vado, kad ją vestų šventuman. Jos sieloje tiek abejonių, baimės, netikrumo, pagundų... Tiesa, vienas dvasios vadas jau surastas.

bet jis negali jos nuraminti... Tada nuostabiame regėjime Dievas parodo jai skirtą dvasios vadą, kurį vėliau 1604 m. kovo pradžioje ji atpažįsta Dijono katedros sakykloje kaipo pamokslininką vyskupą Prancišką Salezietį.

PIRMIEJI JŪDVIEJŲ SUSITIKIMAI

1604 m. kovo mėnesį, sakydamas gavėnios pamokslus Dijono mieste, 36 metų amžiaus Ženevos vyskupas Pranciškus Salezietis klausytojų tarpe pastebėjo vieną jauną, juodais rūbais moterį, kuri, nepaprastu atidumu žiūrėdama į jį, klausėsi jo žodžių. Parėjęs zakristijon, jis paklausė, kas toji moteris. Vietos arkivyskupas paaiškino, kad tai esanti jo sesuo našlė, 32 metų baronienė de Chantal. Kovo 5 d. jis pirmą kartą susitinka ją jos artimųjų namuose. Ji trumpai išdėsto jam savo dvasios stovį, jos ligšiolinio dvasios vado vadovavimą bei elgesį jos atžvilgiu, prašydama pamokymų bei patarimų. Jis matė prieš save aukštą blondinę, kurios veide, kad ir susirūpinimo temdomas, spindėjo jos sielos subtilumas. Vyskupą nustebino jos gilus dvasingumas, besijungiąs su dideliu ryžtingumu siekti šventumo. Kažin, ar jis tą dieną nujautė, kad taisai ryžtingumas buvo ne tik kietai rimtas, jau padarius jai įžadą daugiau netekėti, bet ir svajingai romantiškas, kai ji, atrodo, truputį vėliau, išdegino ant savo krūtinės Jėzaus vardą, ruošdamasi bet kuria kaina siekti tobulybės? Iš jos kad ir trumpo pasipasakojimo jis jautė, kad jos dvasios vadas veda ją į aukštesnį gyvenimą ne tuo keliu, kuris atitiktų jos prigimtį, ir todėl abejonės bei neramumas kankino ją. Ji laukė naujo dvasios vado, kuris geriau suprastų jos prigimtį ir ją įstatytų į dvasinio gyvenimo saugesnes vėžes. Tą dieną jis nieko lemiamo jai nepasakė. Tačiau jie abu pajuto, kad jie kažkokiu būdu Dievo skirti vienas kitam...

Po kelių mėnesių, tų pačių 1604 metų rugpiučio 25, juodu vėl susitinka maldininkų lankomaj Saint-Claude vietovėj. Tame keleto mėnesių tarpe vyskupas jau buvo parašęs jai keturius laiškus, kurių pirmame jis pasisako, jog yra įsitikinęs, kad "Dievas, taip man atrodo, mane Jums davė; su kiekviena valanda tai vis labiau aiškėja man"

(1604. IV. 26). Tame laikotarpyje jau buvo jam paaiškėję, kad jis turi vadovauti jos dvasiniam gyvenimui.

Išdėsčiusi plačiau savo dvasios stovį, Joanna de Chantal pasižada vyskupui Pranciškui klausyti visų jo nurodymų. Jisai gi pažada jos dvasiniam gyvenimui vadovauti. Ji atlieka jam savo viso gyvenimo išpažintį. Šv. Mišių metu jie savo pažadus ir ryžtus sudeda į Dievo rankas iš naujo, pakartodami amžinos skaistybės įžadus. Tuo būdu jų dvasinės meilės draugystė Dievo akivaizdoje liko užmegzta. Tą raštą, kuriuo jis pažadėjo jos visą gyvenimą globoti, ji visados nešiojo ant savo krūtinės kaipo didžiausią brangenybę.

Kadangi juodu gyveno skirtingų provincijų miestuose ir tik retai tebuvo galimybė ateityje susitikti, vyskupas Pranciškus, kaip ir daugelis tų laikų šventųjų, jos dvasios gyvenimui pradėjo vadovauti laiškais. Iš 1800 išlikusių jo laiškų, skirtų jo vadovautoms sieloms, 500 laiškų yra rašytų Joannai de Chantal. Beveik visi jos laišakai jam yra žuvę.

ŠVENTOJO LAIŠKAI ŠVENTAJAI

Dvasinio gyvenimo mokytojai visada yra tvirtinę, kad, norint pasiekti tobulybės, reikia pasirinkti tokį nuodėmklausį, kuris drauge būtų išmintingas, dvasingas ir dvasinį gyvenimą pažįstąs dvasios vadas. Toks dvasios vadas, anot jų, padės susiorientuoti besikeičiančios dvasios stoviuose ir išvengti tos savimylės bei puikybės pinklių, kurios, prisidengdamos įvairiomis tariamo gero kaukėmis, gali sielą sudemoralizuoti ir nuo Dievo atitraukti.

Ypač reikia vadovo, kai siekiama aukštesnio šventumo ir kai išganymo bei šventumo priešas šiuos siekius įvairiais būdais stengiasi sutrukdyti. Tiesa, tokiam susiorientavimui dvasiniame gyvenime gali daug padėti gera ir parinkta religinė literatūra, tačiau ji negali numatyti visų paskirų žmonių sielų problemų, kurias tegali išspręsti individualus vadovavimas. Nenuostabu tad, kad daug žymių šventųjų besikreipiančioms į juos sieloms vadovavo laiškais. Tie laišakai turėjo tą pranašumą prieš grynai žodinius pamokymus išpažintyje, kad jie buvo labiau apgalvoti, kad ta-

sai, kam tie pamokymai būdavo skiriami, galėjo dažniau juos paskaityti ir į juos labiau įsigilinti. Iš čia suprasime, kodėl daug šventų asmenų dvasinio vadovavimo laišku yra atspausdinta, tuo sudarydami religinės literatūros svarų indėlį.

Šv. Pranciškaus Saleziečio laišakai šventajai Joannai de Chantal savo turiniu kaip tik ir buvo tie dvasiniai pamokymai, pritaikyti jos prigimčiai ir dvasios stoviui, kuriais jis vadovavo jos pastangoms siekti tobulybės ir šventumo. Mums tuose laiškuose yra išdėmetina juose jaučiama didelė šventojo meilė jai, meilė, kuria visas jo vadovavimas yra persisunkęs ir įkvėptas. Čia mums kaip tik ir rūpi tą meilės – ir tai religiniai dvasinį – pradą tuose laiškuose susiekti ir jo buvimu įsitikinti.

Tam, kas tuos visus laiškus yra perskaitęs, nėra abejonių dėl tos meilės tikrumo ir didumo. Laiškų autorius labai dažnai adresatei pabrėžia, kad judviejų dvasinis ryšys yra labai gilus ir, anot jo, "kuo toliau aš išoriniai esu nuo Jūsų nutolęs, tuo labiau jaučiuosi vidiniai susirišęs su Jumis". Nenuostabu tad, kad kiekvienoje Mišių aukoje jis prisimena ją ir jos reikalus: "Aš esu Jums taip labai savas, kad Jūs net negalėtumėte to savumo labiau pageidauti". Jis nori, kad tos dvasinės artimybės ryšys vis gilėtų, ir todėl nori žinoti apie viską, kas yra jos aplinkoje: jos vaikų vardus, amžių, nes "aš juos laikau savais Dievuje". To ryšio gilinimo noras yra meilės skatinamas, nes "nuo pirmos akimirkos, kai Jūs davėte man pažvelgti į Jūsų sielą, Dievas davė man didelę meilę Jums... Kai jūsų siela man dar labiau atsivėrė, tai virto man tartum nuostabių įpareigojimų Jūsų sielą vis labiau mylėti" (1604. X. 14). Po mėnesio jis rašo, kad "mano noras Jus mylėti ir būti Jūsų mylimam nežino kito masto kaip amžinybė" (1604. XI. 1). Kitaip tariant, jis nori, kad jų meilė tęstųsi visada, kad, tikra ir gražia prasme, ji būtų didžioji meilė. Po pusmečio, primindamas jų ryšio stiprumą, jis rašo, kad "niekada niekas negalėtų manęs nuo Jūsų sielos atskirti" (1605 m. birželio pradžioje).

Jis pasisako, kad, kai meldžiasi už daugelį, tai už ją meldžiasi pirmoje vietoje, o,

jei paskutinėje, tai tik tam, kad galėtų ilgiau už ją pasimelsti.

Jis labai myli josios vaikus ir visokeriopu žvilgsniu yra susirūpinęs jų likimu. Jis dažnai prašo jos ir jos mažos dukrytės mels-tis už jį. Jo laikomose Mišiose jis ne tik ją ir jos vaikus Dievui aukoja, bet ir meldžia-si už jos mirusius, už jos vyrą.

To dvasinio ryšio gilėjimo lenkiamas šv. Pranciškus laiškuose šv. Joannai de Chan-tal išsako savo jausmus, patirtus nemalou-numus, nes "aš kitaip negaliu: mano širdis turi Jūsų širdžiai plačiai atsiverti". Kai ką jis pasisako pabrėždamas, kad tai skirta tik jai vienai.

Ta dvasinė meilė teikia jam didelio džiaugsmo. "Nėra reikalo kalbėti Jums apie mano linkimo į Jus didumą. Tik vieną daly-ką tvirtinu, kad jis daug kilnesnis už bet kurį palyginimą. Šis linkimas yra baltesnis už sniegą ir tyresnis už saulę... Viešpatie Dieve, kas įstengtų pasakyti, koks džiaugs-mas bus danguje, kai vienas kitą mylėsime, pasinėrę pilnoje meilės jūroje (taip jis va-dina džiaugsmą Dievuje – A. G.), jei jau tos meilės upelis tiek daug džiaugsmo čia teikia" (1605. VIII. 1).

Tam dvasinio ryšio glaudumui pabrėžti šv. Pranciškus vartoja daugiskaitą ten, kur kalba apie jų abiejų reikalus ir jausmus. Jų abiejų dvasinę pažangą jis mato iš vie-no bendro taško: "Viskas, ką mes iš dvasi-nių turtų turime, yra neatskiriama ir neda-lomai bendra" (1606 vasario gale). Kitu at-veju jis rašo: "Mano dvasia veržiasi į Jūsų dvasią, jei dar iš viso pas mus abu apie mano ir tavo galima kalbėti, nes mes nie-kuo neesame atskirti, bet esame vienas ir tas pats" (1615. V. 10).

Šv. Pranciškus įvykdo jos prašymus ir norus, kai ji, susirūpinusi jo sveikata ir per dideliu darbo apsikrovimu, prašo save tau-pyti, daugiau valgyti, nes "Jūsų pasitenki-nimas ir džiaugsmas taip labai artimas ma-no širdžiai". Nemažiau rūpinasi ir jis jos sveikata, nes sutinka, kad, nesveikai jaus-damasi, ji rašytų jam mažai ir tai tik apie jos brangią sveikatą. Ir todėl "po mūsų sie-lų šventumo niekas nėra man taip brangu, kaip mano Motinos sveikata" – taip jis kai kada vėliau vadino ją, jai tapus vienuolyno viršininke.

Tos meilės tikrumą ir didumą iškalbin-gai rodo kad ir šis jo poetiškas ir romantiš-kas pasisakymas: "Daug tūkstančių kartų į dieną mano širdis atsiranda pas Jus su daug tūkstančių linkėjimų, kuriuos Jūsų džiaugsmui Dievui pareiškia" (1611. V. 10).

* * *

Ši meilė reiškiasi laiškais ir retais susiti-kimais. Šv. Pranciškus ilgisi jos laiškų, juos gavęs, džiaugiasi jais ir patsai noriai ir daž-nai jai rašo. Jau pačiuose pirmuose jo laišk-uose jis prašo: "Rašykite man, prašau, taip dažnai, kaip galite... rūpinčiausi, jei il-gesnį laiką negaučiau žinių, kaip Jums se-kasi" (1604. V. 3). Anot jo, laiškas – tai ar-timo meilės vaisius. Tų laiškų jam reikia, nes jo pareigos yra sunkios, ir todėl jam reikia, kad kiti jam padėtų tas pareigas pa-kelti. Jam padedama, kai jam rašome, ir tie laišškai "tai tartum šviežia rasa mano sie-lai". Gavęs iš jos laiškų, jis sakosi: "Nega-lėtumėte net patikėti, koks tai buvo didelis džiaugsmas man" (1607. VII. 24).

Tie jų susirašinėjimai yra dažni ir tie laišškai nekartą ilgi. 1606. I. 30 jis pasisako rašysiąs jai kas aštuonias dienas, bet parei-gos nevisada leidžia jam tai įvykdyti. Jei praslenka mėnuo nuo paskutinio laiško pa-rašymo, tas laikas atrodo jam taip ilgas, tartum jis visai nesusirašinėtų su ja.

Laiškų pradžioje ir labai dažnai po kele-tą sykių laiškų eigoje jis ją vadina "labai miela ir brangia seserim... labai brangia dukterim... miela siela... brangia ar labai brangia motina..." Laiškų pabaigoje beveik visada pasisako "priklausąs jai, ...esąs Die-vuje josios ir toks neatmainomai ir visiškai pasiliksiąs ateityje..."

Ši meilė buvo grynai dvasinė, skaisti, Dievu persunkta. Tai įrodo šv. Pranciškaus reiškiamas įsitikinimas, kad ji yra kilusi iš Dievo ir juos veda į Dievą. Jau patsai rūpes-tis ją patobulinti ir pašventinti, kas ir suda-ro šių laiškų pagrindinį turinį, yra nuolati-nis jos ugdymas skaistybei, taigi ir dvasi-nei meilei. Tos meilės dvasingumą ugdė ir tasai Dievo meilės primatas, kurio jis mo-kė ją ir kuriam, anot jo, turi nusilenkti visi kiti jų jausmai. Tik prisiminkime šį griežtą jo nusistatymą šiuo atžvilgiu: "Jei mumyse kiltų viena vienintelė meilės liepsna, kuri

jam nepriklausytų ir ne iš jo kultų, mes tuo-
jau ją išrautume iš savo širdžių".

Tos meilės dvasingumą kėlė ir ugdė jų
įsitikinimas, kad toji meilė atsirado iš Die-
vo. Tą įsitikinimą jis daug kartų savo laišk-
uose abiejų vardu pareiškė. "Jis mane vi-
sam laikui, be apribojimo, visiškai dovano-
jo Jūsų sielai, kuri man miela kaip savoji,
į kurią aš žiūriu visiškai kaip į savąją Vieš-
patyje, kuris mums savąją sielą dovanojo
ir tuo būdu mus neatskiriamai sujungė sa-
vyje" (1605. VIII. 1). Kadangi jis išgyvena
tą meilę, kaip Dievo jam atsiųstą, todėl į tos
dvasinės meilės palaikymą ir išlaikymą
jis žiūri kaip į pareigą. Jame nekyla jokia
abejonė, kad jūdvių meilės užnugaryje
yra Dievas, nes "kas galėtų taip tobulai dvi
būtybes sujungti,... jei ne jis?" (1611. V. 10).

Tos iš Dievo kilusios meilės vystymąsi
ir eigą jis pastato Dievo akivaizdon, skelb-
damas jų norą priklausyti Dievui. Šitokia
nuotaika – tai naujas tos meilės dvasingu-
mo laidas. "Šiame gyvenime ir amžinybė-
je mes norime priklausyti Dievui ir vien tik
jam, nes šalia jo ir be jo esame vien tikras
niekas" (1607. V. 1). Šiuo būdu, kiekvieno
gryno egoizmo, kuris tikrą dvasinę meilę
drumsčia kūniškumu, jie principiniai atsisa-
kė. Tačiau, mylėdami dėl Dievo ir Dievuje,
jie vienas kito meilės neatsisakė, nes, anot
jo, taip mylėti reiškia stipriau ir švelniau
mylėti: "Lai Dievas būna mūsų viskas. Ja-
me aš esu labiau Jūsų, negu kada nors šia-
me pasaulyje išreikšti galėčiau, nes tokiai
meilei čia trūksta žodžių". (1609. XII. 11).
Tokios meilės dvasingumą gal būtų galima
šiuo jo vienu sakiniu geriausiai išreikšti:
"Lai Dievas visada būna mūsų vienintelės
širdies viduje" (1619. IX. 28 ar 29).

Kadangi ši meilės dvasingumą geriau-
siai saugo ir išlaiko pastangos save tobu-
linti ir, Dievo malonei padedant, save šven-
tinti, todėl svarbiausias jo laiškų turinys ir
uždavinys buvo padėti jai tų tikslų siekti.
Kuo grynesnė ir šventesnė širdis, tuo giliau,
švelniau ir pastoviau ji gali mylėti.

Juodu labiausiai, gal būt, sujungė tas
bendras didelis darbas, apie kurį Pranciš-
kus Salezietis seniai svajojo. Tasai darbas
– tai 1610 m. pradėtas naujos vienuolijos
moterims steigimas.

Matydamas, kad Joanna de Chantal sva-

joja stoti vienuolynan, kad ji net kreipėsi
pas karmelites, ieškodama maisto dvasin-
gumui ugdyti, tai jis dar pažinties pradžioje
buvo jai pažadėjęs iš pasaulinio gyvenimo
ją išjungti. Jis galvojo apie kontempliatyvią,
su artimo meilės darbais sujungtą vienuo-
liją, kuri nebūtų taip griežta, kaip kitos tais
laikais, ir į kurią todėl galėtų įstoti ir silp-
nesnės sveikatos, bet geros valios moterys.
Savo steigiamą vienuoliją pavadino Marijos
Aplankymo vardu. Kadangi žodis "lankyti"
lotyniškai yra "visitare", tai tas vienuolijos
seseris pradėta vadinti "vizitietėmis". Duodamas
tą vardą, jis galvojo apie evangeli-
joje aprašomą įvykį, kai Marija, mąstyda-
ma apie Arkangelo pasirodymu jai suteiktą
Dievo motinystės malonę, gailėstingos šir-
dies vedina, ėjo lankyti toli gyvenančios sa-
vo giminaitės Elzbietos, irgi laukiančios kū-
dikio (tai užrašyta šv. Luko evangelijos pir-
majame perskyrime).

Joanna de Chantal ir buvo pati pirmoji,
kuri kartu su dviem draugėmis 1610 m. pra-
dėjo gyventi pirmame tos vienuolijos name.
Tos vienuolijos steigimo darbuose jinau la-
bai daug padėjo šv. Pranciškui Saleziečiui.
Niekada taip neišsipildė jo kadaise apie ją
pasakyti pagyrimo žodžiai, kaip šito bendro
darbo metu, būtent, kad "aš suradau ponio-
je de Chantal tą tobulą moterį, kurios Salia-
monas Jeruzalėje ieškojo ir nesurado". Jam
mirus, jis paliko trylika tos vienuolijos sky-
rių. Jai gi po dvidešimt metų mirus, ji pali-
ko jau 86 vienuolijos namus, kurių 73 buvo
įsteigusi ji pati, kaip visos vienuolijos vy-
resnioji. Už tai ji drauge su Pranciškum Sa-
leziečiu teisingai gali būti pavadinta Mari-
jos Aplankymo vienuolijos steigėja.

JŪDVIEJŲ BENDRAS DARBAS IR MEILĖS SUBRENDIMAS

1616 m., t. y. šešerius metus prieš savo
mirtį, šventasis pajuto, kad jis išugdė ją ir
save tokiam meilės laipsniui ir tokiai tobu-
lybei, kad žmogui jau nereikia remtis žmo-
gumi, nes Dievuje jis nebesijaučia vienišas.
Nors jo laiškuose jai, regis, niekas nepasi-
keitė, tačiau artėjanti susitikimo su Dievu
mirties valanda jo visą dvasios pasaulį vis
labiau persunkia Dievu. Nors ir ji jau buvo
tai nuotaikai pribrendusi, tačiau, kai jis
reikalavo negalvoti nei apie draugystę, nei

apie tą vienybę, kurią Dievas buvo jų tarpe sukūręs, visa tai jai buvo nepaprastai skaudu pakelti. "Mano Dieve,... kaip giliai peilis įsmigo!" – taip rašė ji, bet sutiko su jo nusistatymu: "Be Jūsų leidimo nenorėčiau daugiau turėti tos paguodos, kurią man teikia pasikalbėjimas su Jumis".

Reikia tačiau pažymėti, kad tai nebuvo judviejų meilės draugystės Dievuje žlugimas, bet tik didesniu savęs atsižadėjimu tos meilės gilesnis Dievuje panardinimas. Juk nekartą, šv. Jono nuo Kryžiaus dvasia sekant, aukščiausias meilės pasireiškimas kaip tik ir įvyksta tada, kai meilės vardan išorinių meilės ženklų atsisakoma tam, kad mylimą asmenį su Dievu labiau sujungtų. Anas jų bendralaikis šventasis tarp kitko yra rašęs: "Kai jūs sustosite prie bet kurio daikto, jūs nustosite atsiduoti tam, kuris yra viskas".

Nors žmogus žmogui, ypač religiniai dvasinėje meilėje, ir gali kai kada virsti keliu į Dievą, tačiau labai dažnai net ir tobuli žmonės gali aptemdyti vienas kitam žvilgsnį į Dievą. Kai šventa širdis įklimpsta kad ir švento tvarinio meilėje, yra pavojus, kad toji širdis, būdama ribota, jau nebegalės pilnai įvykdyti Kristaus reikalavimo: "Mylėsi Viešpatį, savo Dievą, visa savo širdimi, visa savo siela ir visa savo mintimi" (Mat. 22, 37). Ir todėl judviejų meilė, apvalyta nuo bet kurios savimylės ir savęs ieškojimo, visą paskendo Dievo meilėje...

Judviejų 18 metų besitęsusi meilės draugystė ėjo prie galo, nes artėjo Pranciškaus Saleziečio mirtis. 1622 gruodžio mėn. vidury juodu susitiko paskutinį kartą Lijone, Marijos Aplankymo vienuolyno namuose, ir ten kelias valandas kalbėjosi dvasinio gyvenimo klausimais. Po dviejų savaitių, gruodžio 28 d., jis mirė, būdamas 56 metų amžiaus, perbloktas apopleksijos (kraujo išsiliejimo smegenyse) smūgio. Nors ir pasiduodama Dievo valiai, Joanna de Chantal išgyveno baisų skausmą, verkdamą dieną ir naktį. Ji mirė 20 metų vėliau, 1641 m. gruodžio 13 d., būdama 69 m. amžiaus. Mirėdama ji kairėje rankoje laikė degančią žvakę, o dešinėje prie krūtinės spaudė kryžių ir šventojo parašytą raštą, kuriuo jis buvo pažadėjęs ją globoti ir vadovauti jos dvasiniam gyvenimui.

PAVASARIS

I

*Šiomet naujos atgailos ieškau –
žvirbliai lizdus susisuko
pernykštėj ašutinėj.*

II

*Nervingas rankos mostelėjimas –
musė voratinklyje dūzgia,
ir šešėlis virpa palengvėl...*

III

*Vidunakti netyčia prisiminiau,
kad nuvytusių rožių kvapas
užburia.*

IV

*Nedaaugę kadugiai
ažuolų paaunksmėje mąsto:
kada? – šiandien, rytoj, poryt?...*

1665 m. Bažnyčia vyskupą Pranciškų Salezietį paskelbė šventuoju, o 1877 m. už jo svarius religinius raštus suteikė jam Bažnyčios Daktaro titulą. Motina Joanna de Chantal buvo paskelbta šventąja 1767 m.

Redakcijos pastaba: šiomet rugpjūčio mėnesį sukanka 400 m. nuo šv. Pranciškaus Saleziečio gimimo. Jo asmuo, darbai ir vaidmuo Bažnyčioje yra tiek reikšmingi, kad "L. L." žurnale tą sukaktį paminėsime atskiru straipsniu.

18 DABARTIES JAUNIMO POEZIJOS

Šiuose eilėraščiuose vaizdžiai atspindi dabarties jaunimo nuotaikos. Jų autoriai: Mirga Pakalniškytė iš Čikagos, Laima Švėgždaitė iš Toronto, Kanados, Teresė Pautieniūtė iš Urbanos, Izida Petravičiūtė iš Los Angeles ir Augustinas Tijūnėlis iš Čikagos. (Iliustracijos – Zitos Sodeikienės).

MIRGA PAKALNIŠKYTĖ

RYTMETIS PRIE TRAUKINĖLIO

*Šunys slankiojo tarp šiukšlių kiemuose
Tuščios bonkos stovi ant raupsuotų
laiptų Virš namų iškyla du
bažnyčios bokštai Kryžiai jų pranyksta*

*migloje Prie krautuviių pilkų
langų sustojęs ubagas siūlo gumą
praeinančiom dievaitėm lyg reljefe
Traukinėlio cypimas piauna ryto*

*miglą Nuo bėgio rėmų nedrąsiai
mulaša pageltusi rasa.*

LAIMA ŠVĖGŽDAITĖ

TAKAI IR SUPRATIMAI

*Vakarykštės dienos žingsniai skamba užnugary.
Keisti miglotų atsiminimų kamuoliai,
Verčiasi kaip dūmai iš anos dienos,
Ir garsai, lyg užtikrinto sidabro,
Tų išduotų paslapčių, tyčiojasi mintyse.*

*Takas atžymėtas praeitų kryžkelių ilgėja,
O supratimas, kad niekas nieku ir lieka,
Darosi skaudi jaunystės realybė.*

TERESE PAUTIENIŪTĖ

MISLĖ

*Gyvybė – kurgi ji yra,
kur paslėpta
jos nestojančio ritmo mįslė?*

*Gal tai lingavime
plonam stiebe gėlės,
ne ne –
tai ją tik vėjas
palenkė neklausdamas...*

*Gal tai krykštaujančiam
juoke mokyklinių vaikų,
ne ne –
praėjo senis skarmaluotas
su šlubuojančiu aklu šuniu...*

*Gal tai alsavime
mergaitės mylimos,
ne ne –
sapnus jos sergi
močia juodame karste...*

Gyvybė! Kurgi ji yra?

*Gal tai miege mirtinam
sėklos grūdo –
ar drįstum pasakyt ne
atgimimui pirmutinio daigo?!*

AUGUSTINAS TIJŪNĖLIS

GELMĖSE

*Prieblanda žmogaus gelmėse.
Neono reklamos blykčioja.
Lekiančių idėjų sukury
virpa amžinosios struktūros
kaip požeminiai traukinių mūrai. '
Trata garų plaktukai
ir plaka sukniedinami rąstai geležiniai.
Tai paslaptingoji ilgaamžiaus raida.*

IZIDA PETRAVIČIŪTĖ

TU IR AŠ

*Ant sniego eisim
pažaisti!
Statysim sniego senius.
Dainuosim, juoksimės,
juokausim mudu du.

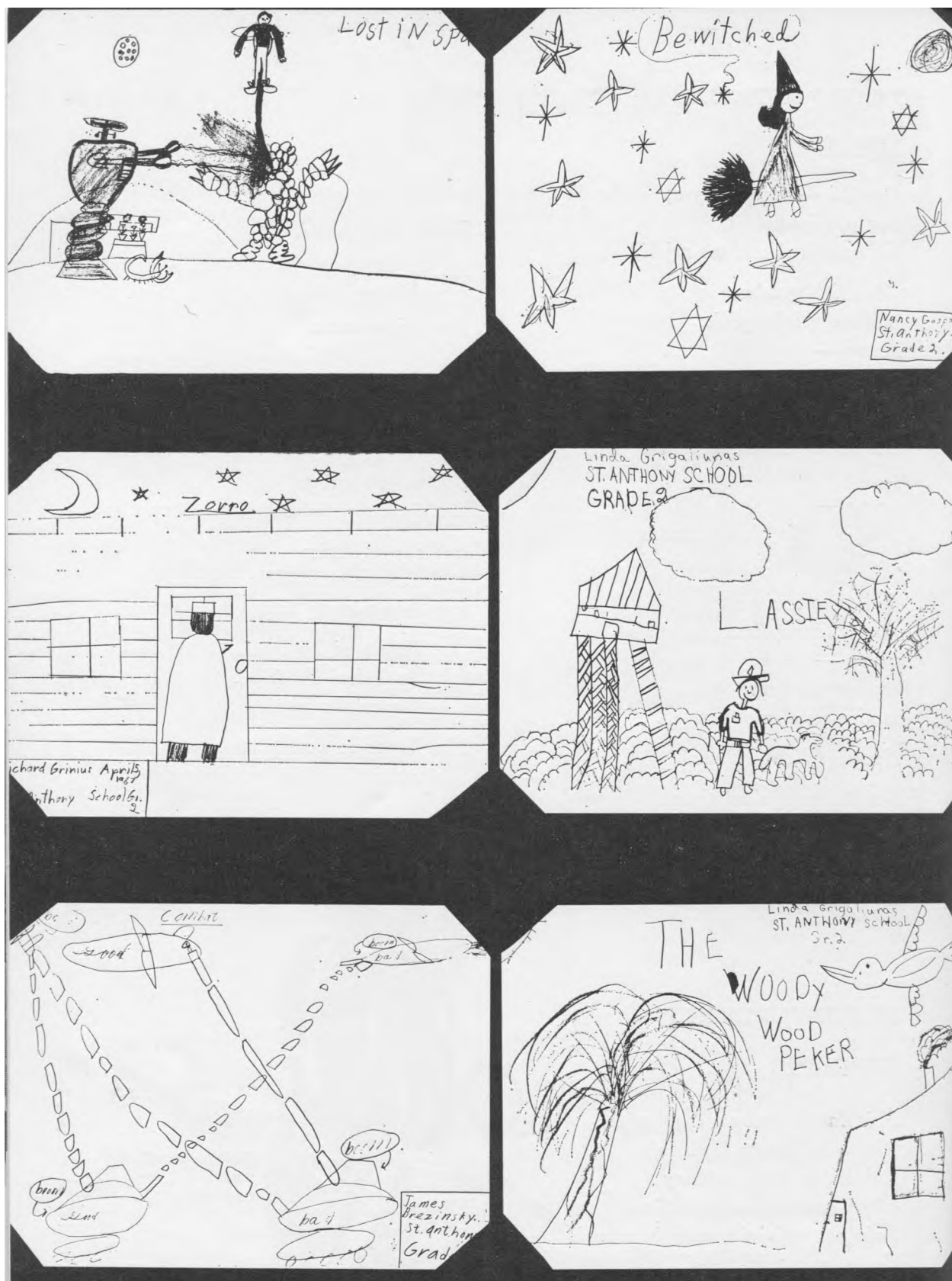
Tik ne ant sniego!
Bet ant baltų minkštučių debesų.*

*Ir Tu ir aš kasim
debesų gabalėlius
ir mesim viens į kitą.

Juokausi Tu ir aš.
Juoksiesi Tu ir aš.
Verksi Tu ir aš.*

*Mes kartu po karštą saulutę
žaisim aukštai ant baltų debesų.*

Beprasidedančios vaizdo kultūros jaunieji atstovai paveikslais atpasakoja, ką jie mato televizijoje (7-8 m. vaiku piešiniai tema: "Ką aš mačiau televizijoje"; šv. Antono parapijos mokykla, Cicero, III., JAV.).

VAIKŲ PROGRAMOS TELEVIZIJOJ

Ką tėvai turi apie jas žinoti

LIUDA GERMANIENĖ

Ruošdama šią apžvalgą, autorė sekė televizijos programas su savo vaikais keliolika savaičių.

Beraščio žmogaus gyvenimas, kadaise, ribojosi stipraus šeimyninio vieneto ir mistinio gamtos pasaulio ratu. Su plintančiu raštingumu kūrėsi naujas žmogus-individas, nutraukęs mistinius ryšius su gamta ir davęs kelią mokslui ir objektyvumui. Tokiu civilizuotu būdu iš grupinio - šeimyninio priklausomumo buvo išplėstas žmogus ir palaipsniui paliktas gyventi atominio chaoso amžiuje. Chaoso, kurio sąskaiton galima įrašyti ir šias modernaus, civilizuoto žmogaus kūrybines išdavas, kaip radiją ir televiziją. Šių išdavų dėka tas pats žmogus-individas vėl yra kemšamas atgal į beasmę, globusinę šeimą — radijo ir televizijos generaciją. Iš televizijos dabar plaukia higiena, rūkalus ar kulinariją liečiančios reklamos, įpareigodamos žiūrovą elgtis nurodomu būdu. Per ją taip pat yra supanašinamas žmogaus - individo skonis ir pageidavimai. Tai ypač liečia vaiko amžiaus žiūrovą, nepajėgiantį pilnu racionalumu atskirti būtino nuo nereikalingo. Ta prasme vaikas televizija yra išnaudojamas ir iš jo yra atimama proga savarankiškai galvoti ir kurti. Sekančiuose paragrafuose gan sutrauktai mėginasiu peržvelgti tuos valandų tarpus, kurie mums sąžiningai ir be piniginių reikalavimų saugoja vaikus.

PIEŠTOS KARIKATŪROS JAUNIAUSIEMS

Jaunam žiūrovui siūlomas pieštų karikatūrų (cartoons) pasirinkimas yra gan didelis, tačiau, visus juos pasvėrus moraline, estetinė ar psichologine prasme, iš 40 galima atrinkti tik vos kelis. Tarp atrinktų, kuriuose nėra jokio fizinio žiaurumo ar jo pasitaiko tik minimalus kiekis, suminėtinai sekantys: The Beatles, Casper, The

Jetsons, The Flintstones, Bullwinkle ir Tom Terrific. Toliau seka visų pieštų karikatūrų sąrašas: Space Patrol, Courageous Cat, Wally Gator, Mighty Mouse, Super 6, Beany and Cecil, Dick Tracy, Underdog, Atom Ant, Porky Pig, Frankenstein Jr., King Kong, Space Ghost, Space Kidettes, Road Runner, Cool McCool, Bugs Bunny, The Beagles, Magilla Gorilla, Hoppity Hooper, Tom and Jerry, Astroboy, Linus the Lionhearted, Peter Potamus, Rocky and His Friends, King and Odie, Gigantor ir Eighth Man.

Koks bendras elementas tada riša visas aukščiau suminėtas programas, kurios taip skirtingos savo temomis bei jų išpildymu? Sakčiau — judėjimas, įtampa ir savotiška gėrio ir blogio kova, atliekama pieštų figūrų rankom ir sugalvojama mechanizuoto roboto smegenim. Tik gaila, kad į šią bendrą kovą yra įvesta tiek mažai pagarbos estetiniam vaiko grožio supratimui. Super 6, Dick Tracy, Frankenstein Jr., Cool McCool, Gigantor, Eighth Man ir gal net keletas kitų savo kampuotom ir fantastinėm figūrom veržiasi į mažą žiūrovą, kartu su savim vilkdami ne grožio, bet kriminalinio priekonio temas. Į Cool McCool dantis dailininkas dar įkišo ir cigaretės nuorūką, lyg sąmoningai norėdamas atbaigti kriminalinio nuotykio vaizdą. Eighth Man pieštoji karikatūra, kaip tokia, visais atvejais gali būti skirta tik sąmonės netekusiam žmogui, bet jokių būdų ne galvojančiam ir reaguojančiam vaikui. Vienu atveju Eighth Man tematika lietė panikos ir baimės ištiktus vaikus, kada jie žaidimo aikštėj buvo užpulti milžiniško dinosauro. Ir tas nervinės įtampos elementas eina beveik išties per visas pieštų karikatūrų programas. Tiesa, savo augi-

me vaikas nori ir reikalauja tam tikro laipsnio įtampos, todėl programos kaip Beany and Cecil, Porky Pig, Road Runner, Bugs Bunny ir Tom and Jerry būtų "kavonių" žaidimo kategorijoje, kur įtampos klausimas yra lengvas ir švelnus. Tai programos, savo meniniu apipavidalinimu siekiančios ne vien tik kelių minučių laikotarpyje įvykdyti veiksmą, bet taip pat iš žiūrovo iššaukti simpatijos jausmus geram, o antipatijos – blogam vaizduojamam charakteriui.

PROGRAMOS ŠIEK TIEK VYRESNIESIEMS

Karikatūrinio pobūdžio programos, skirtos daugiausia priešmokyklinio amžiaus vaikams, ne visada pilnai patenkina trečiaskyro jau šiek tiek rafinuotesni skonį. Tad kokias programas tada būtų galima skirti jau šiek tiek vyresniems vaikams, kada programų skalė nėra per daug įvairi? Sakytum, kad Batman, Green Hornet, Man from UNCLE, Mission Impossible, F.B.I., Voyage to the Bottom of the Sea vaikams yra visiškai nežiūrėtinos. Batman, kurio sparnais šiandien yra išpuošti vaikų žaislai ir marškiniai, yra ne vien kvaila, bet ir fantastiškai žiauri programa. Tai pačiai klasifikacijai priklauso Green Hornet ir Man from UNCLE, su neįtikėtinai koncentruotom žudynėm ir kankinimais. Kitos, šiek tiek apšvelnintos, bet vaikams nerekomenduotinos programos: Rat Patrol, Twilight Zone, The Saint, Avengers ir Secret Agent.

Netinkamos net ir mokyklą pradedančiam vaikui yra Maverick ir Gunsmoke programos, kuriose, deimanto beieškodamas, žmogus randa tik šaudymą, kraują ir didelius kamuolius dulkių. Šiek tiek žmoniškesni ir joją ant gražių arklių yra Roy Rogers, Gene Autry ir Lone Ranger. Taip jau populiarią "karvabernišką" tematiką ši sezoną pajvairino Rango vardu programa, kurioj gan kvailom situacijom yra pasijuokiama iš anų laikų raiteliškų herojų. Programoj šaudymas netaiklus, skausmo išsuktų veido grimasų nedaug, todėl ir vaikam turėtų būti linksmi toleruojama, kaip lengvo žanro komedija. O bendras komedijų derlius televizijos programose yra gan apstus. Vaikam tinkamiausios būtų: Andy Griffith, Bewitched, Gomer Pyle, Love on a Rooftop, My Three Sons, Please Don't Eat the Daisies, The Pruitt's, Candid Camera, Beverly Hillbillies, Dick Van Dyke, Gilligan's Island, I Dream of Jeannie, My Favorite Martian, Family Affair ir Red Skelton. Paskutinią, retkarčiais stokodama skonio ir leisdamasi į apatinių rūbų anekdoti-

nį humorą, ne visada jaunam žiūrovui gali būti rekomenduota. Be to, daugelį humoristinio žanro programų išlaiko tabako gaminių firmos. Dėl to reklamoje vaikas taip pat turi progos žiūrėti į pusnuogę, cigarečių dėžutę į blauzdą barbenančią merginą, besigardžiuojančią vėsiausio dūmo aromatu. Atsitinka ir atvirkščiai. Three Stooges reklamos simpatiškos, bet šios programos charakterizacija gali prilygti tik chuliganiškų manierų mokyklai.

Dabar televizijoje rodomi karo laikotarpyje statyti vaikams tinkami šeimyninio pobūdžio Blondie filmai pasižymi naiviais ir kvailais situaciniais atsitikimais. Motina ir vaikai ten vaizduojami kaip gudrūs, geri ir kasdieniniame gyvenime normalūs, tačiau tėvas charakterizuojamas kaip žioplasis ir fiziškai nevykęs, nors ir be galo sąžiningas. Šiaip ta programa sudaro progą lengviau praleisti laiką.

VAIKUS LAVINANČIOS PROGRAMOS

Iki šiol keliuose paragrafuose buvo suminėtos programos, kurios į vaiką taikosi keliais suminėtiniais būdais: šmėklišku, žiauriom apgavystėm, perkrautu ar lengvu jumoru. Nepalietos dar liko programos, duodančios progos vaikams pasisemti ir lavintis srityse, taip atitvertose didmiesčio gyvenimo. Pavyzdžiui, Animal Secrets ir Wild Kingdom pateikia apžvalgas iš gyvulių ir žvėrių gyvenimo. Dažnai gyvulių ir augmenijos vystimosi serijos yra rodomos Walt Disney programose, kurios laikytinos vienomomis iš geriausių vaikam skirtų programų. Lavinančios medžiagos taip pat turi 21 Century, Children's Film Festival, ir What's New. Negalima praleisti nesuminėjus ir Lassie programos, kurioj svarbiausias aktorius – šuo jau daugelį metų žavi pačius sąžiningiausius gyvulių mylėtojus. Kaip taisyklė, šuo būna svarbiausias intrygos narpliotojas, nors dažnai tos intrygos atliuosavimas vaikui gali būti sunkiai pakeliamas.

Darželio amžiaus vaikų publikai gan vykusiai yra pritaikytos Garfield Goose ir Romper Room programos, lengvai apeliuojančios į mažo vaiko skonį ir galvosėną. Bet, vistiek, jokia kita televizijos įvairenybė nepajėgė viršyti jauniausiam žiūrovui skirtos Captain Kangaroo programos, kurioj vaikas randa sveiką pasakos, šokio, dainos ir realių gyvulių atvaizdavimą. Dar ir šiandien, prisėdus su jauniausiu šeimos sąstato nariu, mielai pasijuokiu iš pilvotos šokančios meškos, solisčių kirmėlių ir paties Captain Kangaroo, besisukinėjančio išaugtojo kapitono uniformoj.

• **Prieš diktatūrą Ispanijoje**

Ispanų Katalikų Akciją sudaro vienuolika organizacijų su 300,000 pasauliečių narių. Organizacijos avangarde stovi jaunimo ir darbininkų sąjūdžių vadai; todėl paskutiniu laiku Katalikų Akcijos leidiniuose stipriais ir kritiškais žodžiais pasisakoma politiniais klausimais, pvz. apie spaudos ir darbininkų laisvę, apie valstybės valdymo sudemokratinimą ir kt. Daugeliu atvejų šie leidiniai buvo Ispanijos vyriausybės konfiskuoti, o bažnytinė vadovybė bandė disciplinuoti Katalikų Akcijos vadus, nes, jos nuomone, jie neturi teisės veikti organizuotu būdu politiniuose klausimuose.

Praeitų metų gegužės mėnesį vyskupai pašalino dalį Katalikų Akcijos vadų ir uždraudė visą kraštą apimančias organizacines konferencijas, kol kontroversija nebus užbaigta. Šįmet kovo pradžioje Madridan suvažiavę Ispanijos vyskupai svarstė Katalikų Akcijos kontrolės klausimus. Nutarta revizuoti organizacijos darbo statutus, Katalikų Akcijos leidinius atiduoti specialaus komiteto priežiūrai ir perorganizuoti Katalikų Akciją taip, kad jos atskiros organizacijos atitiktų atskirų vyskupinių komisijų darbo laukui ir veiktų šių komisijų griežtoje priežiūroje.

Atrodo, kad naujos taisyklės panaikina pasauliečių organizacijų turėtą autonomiją — štai kovo 10 d. vyskupų komisija atleido katalikų jaunimo savaitraščio „Signo“ redaktorių ir visą aštuonių asmenų redakcinį kolektyvą. Pernai šio savaitraščio septyni numeriai buvo valstybės įstaigų konfiskuoti dėl straipsnių ir vedamųjų, kritikuojančių įvairias su valdžia susijusias negeroves Ispanijoje. Savaitraštis taip pat reikalavo tuoj pat pritaikyti II Vatikano susirinkimo nutarimus, liečiančius politinę laisvę. „Signo“ redakcija buvo išmesta, nes jie atsisakė viešai spaudoj atsiprašyti dėl jų vedamojo, kuriame Ispanijos režimas buvo kaltinamas liberalaus nusistatymo katalikų sutapatimu su komunistais. Ironišku sutapimu, iš pareigų atleistas redaktorius kun. Victor Manuel Arbeloa turi stoti į teismą dėl kelių jo straips-

nių „Signo“ žurnale. Straipsniuose jis bendrai teigė, kad Ispanijos civiliniame kare padarytais žiaurumais respublikonų ir nacionalistų frakcijos esmėje nesiskiria, o Guernicos miesto subombardavimą jis tiesiog pasmerkė. Tai buvo palaikyta šmeižtu, nukreiptu į Tautinį Sąjūdį (Ispanijos nacionalistų organizaciją). Prokuro-ras teisme pranešė, kad už tai jis reikalaus keturių metų kalėjimo bausmės.

Ispanija yra kraštas, kuriame užsilikusi diktatūrinė valdžia nori savaip tvarkyti ne tik valstybinius, bet ir bažnytinius reikalus. Betgi joje atsiranda katalikų, kurie pagal Vatikano II suvažiavimo idėjas nori reformuoti ne tik grynai bažnytinius, bet taipogi taisytinus valstybinius reikalus. Konfliktas tada neišvengiamas. Laikiniai — ir labai skaudžiai — gali nukentėti tie, kurie eina prieš valdžios jėgą. Bet galutinai pralaimės valdžia, nes ji eina prieš šių laikų dvasios jėgą — o jai yra bergždžia pasipriešinti.

• **Sugyvenimas tarp katalikų ir masonų?**

Masonų organizacija buvo įsteigta 1730 m. Amerikoje. Jau 1738 m. popiežius Klemensas XII išleido bulę, kurioje jis pasmerkė masonus, nes jų įsitikinimai ir ritualai sudarą klaidingą religiją. Nuo to laiko masonai ribojasi protestantais, žydais ir netikinčiaisiais. Iki šių dienų katalikui gresia ekskomunika už priklausymą masonų organizacijai.

Paskutiniaisiais metais trintis tarp masonų ir Kolumbo vyčių taip sumažėjusi, kad atskiri organizacijų vienetai kartu duoda kraują ligoninių fondams, kartu kegluoja šeštadienio vakarais. Šįmet Kolumbo vyčių ir masonų vadai sutarė bendradarbiauti visą kraštą apimančiuose projektuose moralės, pilietinės bei socialinės veiklos srityse.

Kyla klausimas, kodėl taip yra. Pirma, reikia aiškiai suprasti, kad sugyventi čia nereikia dalyvauti masonų „masoniškuose“ darbuose. Bendra kalba ir bendradarbiavimas tesiriboja „neutraliomis sritimis“. Taip pat tokie ryšiai

IVAŠKIENĖS “BALTASIS STUMBRAS”

Gintarė Banaitytė - Ivaškienė, BALTASIS STUMBRAS. Premijuota istorinė apysaka jaunimui. JAV LB Kultūros fondo leidinys. 1966 m. Dailininkė — Janina Marks.

Išskėstom rankom sutinkam kiekvieną naują lietuvišką knygą, o ypač skirtą jaunajam skaitytojui. Ir štai nauja dovana jaunimui — Gintarės Ivaškienės pirmoji knyga, pavadinta “Baltasis Stumbras”. Knyga patraukliai išleista, gerai įrišta, didelėmis raidėmis. Tai istorinė apysaka, duodanti progą skaitančiam pažinti savo tėvų krašto didingą praeitį, papročius. Čia puikiai pagauta kunigaikščių Lietuvos laikų dvasia, o taip pat labai vaizdžiai ir švelniai autorė aprašo gamtą, žvėrelius ir paukštelius. Žmonės daugumoj gyvi, pasakojimai įtikinantys. Beskaitydamas, rodos, ir pats keliauji drauge su giroje paklydusiu Rikio Skomanto sūnum Audriu ir pergyveni su juo visas jo nelaimes. O kai galų gale po ilgo klaidžiojimo ir daug nuotykių jis vėl susitinka su savo tėvu, dargi prieš lizdą suradęs ir išdaviką padėjęs nugalėti, džiaugies kartu su juo.

Knygą perskaičius kyla klausimas: kokio amžiaus jaunuoliui skirta ši taip gražiai ir įdomiai parašyta apysaka? Pats turinys (išskyrus gal mūsų aprašymą) daugiau tinka jaunesniam skaitytojui. Pavyzdžiui, Audrio draugystė su vilkiukų 16 ar 17 metų jaunuoli netaip sudomins, kaip 10-12 metų vaiką. Tačiau stilius, kalba, vartojami žodžiai — nors ir labai geri — jaunesniam skaitytojui bus per sunkūs, neįkandami. Netgi 16 metų jaunuoliui, gerai kalbančiam lietuviškai, baigusiam lituanistinę mo-

nereiškia, jog dabar jau pateisinami masonų darbai prieš Bažnyčią tiek praeity, tiek dabarty (jei dar tokių pasitaiko). Trečia, sugyvenimas yra žymiai palengvėjęs, nes šiandieniniai nebėra tie aršieji masonai, kurie kovojo prieš katalikybę. Pagaliau, ketvirta, Jono XXIII pavyzdžiu, katalikai yra įsitikinę, jog yra daug krikščioniščiau su kitais sugyventi ir užvesti pokalbį, negu atsiriboti.

kyklą su aukščiausiais pažymiais, buvo gana sunku ją skaityti. Bet nugalėjus pirmus 30 puslapių ir susipažinus su autorės stilium, jau buvo daug lengviau ir jis užbaigė ją be raginimo, nes buvo įdomu. Tik kuris jaunuolis ryšis skaityti toliau, jei pirmieji puslapiai sunkiai “įkandami”? Čia mūsų gyvenimo tragedija: to amžiaus vaikai, kuriems ši apysaka būtų labai įdomi, deja, patys nepajėgs jos perskaityti — jiems bus per sunku. Šios problemos nebūtų gyvenant normaliose sąlygose.

Knygoj aprašomi nuotyčiai (išskyrus žiaurius mūsų epizodus) mielai bus klausomi ir visai mažiukai, kuriems mama savais žodžiais, sutrumpintai knygą “paskaitys”. Tačiau daugumas vaikų daugiau domisi knyga, jeigu randa joje paveikslėlių, padedančių jiems savo vaizduotėj atkurti pasakojamus nuotykius. Jų neras mažasis skaitytojas (ar klausytojas) šioj knygoj. Ji iliustruota suaugusių skoniui. Nėra čia nei Audrio, nei jo draugų, nei mažojo miego vilkiuko, nei paslaptinių miškų, pilių ir pelkių, tiek priešų nugramzdinusių, nei pagaliau to baltojo stumbro, nuolat pasakojime pasirodančio. Tinkamos iliustracijos gali labai patraukti pradedantį skaitytoją prie knygos, gi šiuo atveju to akstino nebus.

Paminėti trūkumai nesumažina šios knygos svarbos ir mes, tėvai, esame dėkingi naujajai rašytojai.

Ir pabaigai vienas pageidavimas autorei: parašyti knygėlę pačiam jauniausiam, dar tik pradedančiam lietuviškai skaityti vaikui, kurią jis pats lengvai pajėgtų perskaityti ir būtų tiek sudomintas, kad norėtų kelis kartus ją skaityti... Man rodos, kad Gintarė Ivaškienė galėtų tai gerai atlikti, nes ji puikiai valdo plunksną, turi lakią vaizduotę ir pažįsta mažojo vaiko pasaulį.

Dalia Staniškienė

Dalia Prikockytė - Staniškienė yra studijavusi anglistiką ir sociologiją ir atspausdinusi eilėraščių lietuvių periodinėje spaudoje.

FILMUS TRUMPAI VERTINANT

FUNERAL IN BERLIN. Šiame pirmos eilės filme Michael Caine vėl vaidina lakonišką britų slaptą agentą Harry Palmer. Tai lyg ir anksčiau rodyto sėkmingo filmo "The Ipcress File" tęsinys. Šiame filme jo ištai gauna žinią, kad Rytų Vokietijos slaptos policijos viršininkas (Oscar Homolka) nori atbėgti į vakarus. Palmer pasiunčiamas reikalą ištirti ir padėti jam pabėgti. Jam darbą apsunkina žydų agentai, kurie seka buvusius nacių. Filmas spalvotas ir puikus visiems pamatyti.

A FUNNY THING HAPPENED ON THE WAY TO THE FORUM. Zero Mostei vaidina vieną iš juokdarių šioje tikrai juokingoje komedijoje. Nors kartais juokai labai žemiški, jie niekad nepasidaro pažeidžiantys. Filmas spalvotas ir puikus visiems virš 14-kos metų.

GALIA. Jauna karjeristė moteris (Mireille Darc) įtraukiama į baisų nuotykį po to, kai ji išgelbsti skęstančią moterį. Filmas su parašais, anglų kalba. Netinkamas jaunesniems kaip 18-ka metų.

GAMBIT. Ši įdomi romantiška komedija su Shirley MacLaine ir Michael Caine sukasi apie planuojamą meno kūrinių vagystę. Daugelio filmų kritikų laikomas vienu geriausių 1966 m. filmu. Patartinas visiems, išskyrus patiems mažiausiems.

THE GAME IS OVER. Tai prancūzų gamybos filmas su gana sofistiška, bet nuobodžia intriga, kuriame vyro jauna antra žmona palaiko santykius su jo studentu sūnumi. Veikalas paįvairintas puikiomis dekoracijomis ir spalvomis. Parašė anglų kalba. Netinkamas rodyti jaunesniems kaip 18-kos metų.

GEORGY GIRL. Anglų komedija, kurioje nepatraukli Georgy (Lynn Redgrave) apsiima auginti savo gražios, bet neatsakomingos ir šaltos draugės vaiką. Filmas įdomus suaugusiems virš 18-kos metų. (Platesnė recenzija "L. L.", 1966 m. vasario nr. 87 psl.).

GIGI. Šis Lerner ir Loewe puikios gamybos muzikalinis filmas tiksliai atkuria 1890 m. Paryžiaus gyvenimo dalelę. Leslie Caron savo patraukliu naivumu imponuoja turtingą ir gražų Louis Jourdan, kuriam linksmas betikslis gyvenimas jau atsibodęs. Filmas spalvotas, rodomas Cinema Scope. Puikus visiems, išskyrus mažiems vaikams.

GOAL! Spalvotas filmas apie pasaulinio titulo futbolo rungtynes, įvykusias Anglijoje 1966 m. liepos mėnesį. Šis filmas bus įdomus visiems futbolo mėgėjams, nors kitiems gali būti nuobodokas. Filme rodomi šių žaidynių įdomesni momentai ir atkuriamos žaidėjų bei žiūrovų nuotaikos. Trūksta ryškesnių paaiškinimų apie žaidynių eigą ir taisykles. Šiuose žaidimuose dalyvavo šešiolika tautų.

GOOD TIMES, WONDERFUL TIMES. Filme rodomos scenos iš vykstančio linksmo modernaus kokteilių baliaus, įterpiančios kroninlų filmų ištraukas, vaizduojančias Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų žiaurumus. Ši anglų gamybos filminių pasisakymų už taiką labai verta pamatyti visiems suaugusiems.

THE GOSPEL ACCORDING TO ST. MATTHEW. Režisoriaus Pier Paolo Pasolinio filmas apie Kristaus gyvenimą. Vaidina vien neprofesionalai. Kristaus pavaizdavimas (Enrique Irazoqui) yra silpnoji filmo vieta: jis atrodo kaip piktokas, griežtas, radikalus revoliucionierius. Nežiūrint to, filmas laikytinas pasisekusia Mato Evangelijos filmine iliustracija, kuri paprastu realistiniu temos traktavimu pajėgia žiūrovui sudaryti įtikinantį įspūdį. Nelabai tinka vaikams. Visiems kitiems rekomenduojamas, kaip vienas geriausių 1966 m. filmų (plačiau žr. "L. L.", 1966 gruodžio nr., 478 psl.).

GULLIVER'S TRAVELS BEYOND THE MOON. Japonų statytas ir angliškai įkaltas filmas apie našlaičio berniuko, šuniuko ir medinio kareivėlio Gulivero kelionę erdvėse. Nelabai įdomus net vaikams.

GYPSY GIRL. Įdomus britų filmas apie mergaitę (Hayley Mills), nekaltai ištremtą iš kaimelio ir jos išgelbėtoją čigoną. Tinka visiems.

IŠKARPOS IŠ ANAPUS

MINDAUGAS BANĖNAS

Kas pirmiau išgarsins Čiurlionį?

Panašiai kaip čia išeivijoje, taip ir Lietuvoje “karts nuo karto tenka susidurti su teiginiais, esą pasaulyje kaskart plačiau pradeda skambėti Čiurlionio vardas, auga jo kūrybos reikšmės supratimas ir t. t. Deja, šie žodžiai ne visai atspindi realią padėtį. Susipažinus su užsienio spaudoje pasirodžiusiais atsiliepimais apie Čiurlionio kūrybą (turima mintyje specialioji, dailės vystimosi klausimus nagrinėjanti literatūra), susidaro įspūdis, kad džiūgauti dar per anksti. Priešingai, reikia rimčiau susirūpinti M. K. Čiurlionio kūrybos populiarinimu. Išskyrus XX amžiaus pradžios “rusų ir lenkų visuomenę”, kuri “turėjo” progos plačiau susipažinti su M. K. Čiurlionio kūryba, kitose užsienio šalyse ji buvo ir tebėra mažai žinoma” (“Kultūros Barai”, 1967, 1 nr.).

Šių eilučių autorius Jonas Umbrasas, savo straipsnyje “M. K. Čiurlionis užsienio meninėje opinijoje” apžvelgęs jam prieinamą paskutiniųjų 25 metų Vakarų pasaulio dailės literatūrą, sako: “Išvados prašosi savaime. Senai jau pribrendo reikalas organizuoti M. K. Čiurlionio kūrybos parodą užsienyje. Jos reikalingumą diktuoja ne tik dailininko kūrybos populiarinimo, bet ir jos mokslinio tyrimo uždaviniai. Tiksliai tiesioginė Čiurlionio kūrinių konfrontacija su jo epochos kitų šalių dailininkų kūryba padės mums patiemis, o taip pat ir užsienio meninei opinijai, nustatyti daugiau ar mažiau tiksliai jo vietą pasaulinėje dailės raidoje, o taip pat jos nacionalinę ir individualią savitumą. Bet kurios kalbos apie dailininko kūrinių nepatvarumą neišlaiko rimtesnės kritikos. Šių dienų technika įgalina pervežti žymiai nepatvaresnius kultūros ir meno paminklus. Be to, nėra būtino reikalo į tokią parodą vežti visus jo paveikslus, ypač tuos, kurie gali būti labiausiai pažeidžiami.

“Antra, kelia didelį susirūpinimą mūsų nerangumas, naudojant kitas dailininko kūrybos

populiarinimo formas. Senokai jau turime išleisti, nors ir nepilną, tačiau visumoje neblogos kokybės M. K. Čiurlionio kūrinių spalvotų reprodukcijų aplanką. Užsienyje vyrauja tradicija, kad bet kuris autorius ar leidykla, išleidusi naują reikšmingesnę knygą, pasiunčia ją įvairių šalių atitinkamoms organizacijoms arba tuo klausimu suinteresuotiems asmenims. Skaitant užsienio menotyrininkų atsiliepimus apie M. K. Čiurlionį, susidaro įspūdis, kad tik nedaugelis jų buvo matę šį albumą. Argi nebuvo tikslinga savo metu pasiųsti kelis šimtus šio aplanko egzempliorių į žymesniųjų užsienio muziejų, leidyklų, meno institutų ir dailės tyrinėtojų bibliotekas? Ta pačia proga reikia pasakyti, kad jau pribrendo laikas išleisti žymiai pilnesnį ir kokybiškesnį Čiurlionio kūrinių spalvotų reprodukcijų albumą, gal būt – atsižvelgus į leidinio svarbą – pasinaudojant vienos ar kitos užsienio leidyklos, turinčios didelę patirtį ir reikiamą poligrafinę bazę, paslaugomis”.

Matomai kultūrininkai Lietuvoje norėtų Čiurlionio kūrybą parodyti platesniam pasauliui. Lietuviai išeivijoje taipogi bando, su ta pačia intencija, parengti išsamesnį veikalą apie M. K. Čiurlionį ir jo kūrybą. Įdomu, kas pirmiau įgyvendins šį visuotinės reikšmės kultūrinį projektą?!

Ne visai taip!

Reikia pastebėti, kad Lietuvoje spaudoje vienu kitu atveju bandoma atitaisyti propagandiniais ar ideologiniais tikslais padarytas falsifikacijas. Viena iš tokių atvejų perspausdiname iš laikraščio “Literatūra ir Menas”, kur atitaisoma sekanti ištrauka iš “Lietuvių literatūros istorijos”, III tomo, 2 dalies: “Buržuazinė valdžia persekiojo ir Butkų Juzės kūrybą. Cenzūra dažnai braukdavo jo eilėraščius iš periodikos, neleido jų spausdinti atskiromis knygomis. Ketvirtoji Butkų Juzės eilėraščių knyga “Darbas ir prakaitas” (1928) taip pat išėjo užsienyje – Rygoje... taigi nė viena Butkų Juzės poezijos knyga neišėjo buržuazijos valdomoje Lietuvoje”.

Šią išvadą atitaisant rašoma: “Ne visai taip! Tuo laiku, kai buvo atspausdinti pirmieji Butkų Juzės eilėraščių rinkiniai (1920-1923), ne jo vieno knygos buvo spausdinamos ne namie. Nemaža aritmetikos, geografijos bei istorijos vadovėlių buvo spausdinama užsienyje, daugiausia Vokietijoje (Leipcige, Berlyne, ypač Tilžėje). Užsienyje buvo spausdinami ir Ks. Vanagėlio ir V. Krėvės raštai ir Main Rido romanų vertimai.

“Kodėl? Ogi dėl to, kad Lietuvos poligrafinė bazė tais laikais buvo dar silpna ir brangiai atsiėjo spausdinimas. Tuo tarpu Vokietijoje infliacijos laikotarpiu žymiai geriau apsimokėjo spausdinti knygas: pigiau ir, be to, geriau spausdindavo. Pav. “Švyturio” bendrovė didžiąją savo produkcijos dalį spausdino užsienyje; tai darė ir “Kultūros” bendrovė ir kt.

“Vadinasi, čia iš neapsižiūrėjimo padaryta neteisinga išvada. Butkų Juzės užsienyje spausdintieji eilėraščių rinkiniai, kaip “Žemės liepsna”, “Verkiančios rožės”, gulėjo Lietuvos knygynuose ir juos nevaržomai buvo galima nusipirkti. Kas kita su rinkiniu “Darbas ir prakaitas”. Taip, šis rinkinys buvo išleistas po fašistinio perversmo, atspausdintas Rygoje jau dėl kitų aplinkybių: fašistinė cenzūra jo būtų nepraleidusi; Rygoje išleistą sunku buvo gauti – uždraudė platinti” (“Literatūra ir Menas”, 1967 kovo 18 d.).

Ar “fašistinė” cenzūra būtų sulaikiusi ar praleidusi “Darbas ir prakaitas” poezijos rinkinį, niekuomet nesužinosime. Tad gal per drąsu tvirtinti ir sakyti “būtų nepraleidusi”. Tiksliau buvo pasakyti “tikriausiai būtų nepraleidusi” ar kaip nors panašiai. Vienok sveikintina ir tai, kad imamasi bent dalį “neteisingų išvadų” atitaisyti. Žinoma, geriausia iš anksto klaidų vengti, tuomet komunistams nereikėtų didelės dalies savo energijos išleisti nesibaigiančiam klaidų ištaisėjimui...

Beje, kalbant apie cenzūras, įdomu būtų sužinoti, kada komunistinė cenzūra Lietuvoje leis atspausdinti vieną iš paskutiniųjų Butkų Juzės darbų – “Žemaičiai”?! (žr. Lietuvių Enciklopediją, II, 386 psl.).

Knygų saugyklos projektas

Įdomų knygų saugyklos projektą Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko vardo universiteto bibliotekai paruošė mokslinės restauracinės gamybinės dirbtuvės architektai A. Bursokas ir A. Švabauskienė. Naujoji saugykla savo išore priderinta prie senovinės universiteto ansamblio architektūros. Ji turės pačius moderniausius vidaus įrengimus. Numatytos specialios patalpos knygoms restauruoti, pagal paskutinį technikos žodį suprojektuota priešgaisrinė signalizacijos sistema. Inkunabulams ir kitiems retiems leidiniams, kurių kolekcijomis garsėja universiteto biblioteka, bus įrengtos specialaus režimo spintos.

Saugyklos pastatą numatyta pastatyti iki universiteto bibliotekos 400 metų jubiliejaus, kuris bus pažymimas 1970 metais.

Knygų problemos... dėl adatos

Kalbant apie lietuvių kultūros tarptautinę reprezentaciją, susiduriama su techninėmis ir administracinėmis problemomis. Tame pačiame “Kultūros Barų” numeryje “Grafinė ir poligrafinė knygos kultūra” straipsnyje V. Balčėnas rašo, kad lietuviškos knygos Sovietų Sąjungos poligrafiniuose konkursuose laimi, palyginamai, daug medalių. Išėjus į tarptautinę areną, kur standartai yra žymiai aukštesni, lietuviškos knygos laimėjimai nėra dideli. Kodėl mūsų leidiniams teko iš viso tik keturi tarptautiniai medaliai, jei vien tik 1961-65 metais mūsų respublikoje išleista 9,928 skirtingų pavadinimų knygos? Ar tai ne per maža? Kas trukdo mūsų knygai pasiekti visapusiško tobulumo ir tarptautinio prestižo? Priežastys čia ne tokios jau paprastos.

“Mūsų spaustuvės Tarybų Sąjungoje turi gerą vardą, joms netrūksta užsakymų iš įvairių šalies leidyklų. Ypač pasižymėjusi stambiausia respublikoje Kauno K. Požėlos spaustuvė, kuriai mūsų leidyklos paveda sudėtingiausius ir atsakingiausius darbus. Daugeliu atvejų ji neapvilia nei užsakovų, nei skaitytojų ir gerai išspausdina įvairius leidinius – pradedant didelio formato spalvotų dailės darbų reprodukcijomis ir baigiant ypatingos darbo kultūros reikalaujančiomis miniatūrinėmis poezijos knygėlėmis, kurias grobstyte grobsto bibliofilai. Ir vis dėlto su pavydu vartome knygas, albumus išspausdintus VDR (Rytų Vokietijoje – Red.) arba Čekoslovakijoje, – jie atrodo žymiai gražiau ir turtingiau, įvairesni viršeliai bei įrišimai, gražiau atrodo reprodukcijos, ypač spalvotos. Ta proga neretai paleidžiama replika mūsų knygų leidėjų adresu: “Štai iš ko vertėtų pasimokyti!” Taip, pasimokyti verta, tačiau vien dailininkų bei leidėjų gerų norų ir sugebėjimų nepakanka. Mūsų spaustuvininkai labai nenoriai atsisako įprastinių standartų ir imasi įgyvendinti naujoves, kurių pageidauja leidyklos, nes tai reikalauja papildomų pastangų ir laiko ir dėl to neretai nukenčia komerciniai spaustuvės interesai. Antra vertus, daugelio leidėjų sumanymų dėl nepalankių techninių aplinkybių iš viso neįmanoma realizuoti. Antai K. Požėlos spaustuvė pastaruoju metu smarkiai plečiama ir modernizuojama, į darbą stoja naujos tobulesnės mašinos, tačiau spaustuvei naudingiau jas varuoti masiniams milijoniniams (rusų kalba knygų – Red.) tiražams. Štai kodėl mūsų leidiniai (lietuviškos knygos – Red.), retai tesiekiantieji 20 tūkstančių tiražą, spausdinami nedidelėmis senomis mašinomis.

(Nukelta į sekantį puslapį.)

ONA IR VINCAS KULIEŠIAI, parėmę šio "L. L." numerio išleidimą, vienu šimtu dolerių. Esant sunkioms spaudos sąlygoms, Tėvu Jėzuitų provincijolui tėv. Bruno Markaičiui, S. J., žurnalo leidėjų vardu kreipusis į skaitytojus prašant didesnės finansinės paramos, jie yra pirmieji, parėmę žurnalą stambesne auka. Kasmet V. ir O. Kuliešiai skiria po 100 dolerių "L. L." skelbiamu konkursų premijoms (1965, 1966, 1967, o taip pat jau yra pažadėję ir sekantiems metams). Jie abu remia ir kitas lietuviškas bei religines įstaigas. "L. L." leidėjai laukia mecenatų kiekvienam žurnalo numeriui.

IŠKARPOS IŠ ANAPUS

(iš 173 psl.)

"Prieš išeidama iš spaustuvės į platųjį pasaulį, knyga pabuvoja paskutiniame ceche – knygriškykloje, kur ji įgyja galutinę išvaizdą, apsivelka savo rūbą. Ir kaip tik knygriškykla yra visos mūsų poligrafijos "Achilo kulnas". Dažnai čia sudūžta geri dailininkų-apipavidalintojų sumanymai ir viltys: primityvus darbas, bloga kokybė, nuolatinis medžiagų trūkumas verčia niekais ir puikų apipavidalinimą ir gerą spaudą. 1966 m. Leipcigo mugės konkurse negalėjo dalyvauti tokie puikūs leidiniai kaip dail. S. Valiuvienės iliustruoti "Užkeikti vienuoliai" arba R. Gibavičiaus lietuvių liaudies pasakų rinkinys "Nė velnio nebijau", nors,

juos mačiusių konkurso žiuri narių nuomone, abi knygos vertos aukso medalių. Priežastys – knygų rišyklos defektai. Siuvant nugarėles stambiomis adatomis, praduriamos per didelės skylės, pro kurias prasisunkia klijai ir knygą tenka priskirti poligrafinio broko kategorijai. Juokinga, kad tokia problema kyla dėl... adatų."

Adatų ir elastiškų klijų problema, apie kurią autorius toliau rašo, su laiku bus išspręsta, bet, kadangi lietuviškų knygų tiražai niekuomet nepasieks milijono, geriausia lietuviškų spaustuvių technika ir toliau bus vartojama rusiškoms knygoms spausdinti, o mūsų atmuš prieškarinėmis.

Marijos Aukštesniosios Mokyklos Rūtos ansamblis, vadovaujamas Sesers M. Bernardos, akompanuojant Manigirdui Motekaičiui, buvo pirmasis jaunimo būrelis, sugiedojęs jaunimui skirtas, "L. L." konkurse premijuotas, kompoz. Broniaus Budriūno sukurtas, šv. Kazimiero garbei lietuviškas Mišias premijos įteikimo akte, kovo 11, Jaunimo Centre, Čikagoje.

Chorai ir pavieniai religinės muzikos mylėtojai teiraujasi apie premijuotą Mišių atspausdinimą, kuris kiek užsidelsia, nes šiuo metu kompozitorius Br. Budriūnas savo kūrinį pritaiko naujam, Romoje neseniai patvirtintam lietuviškam Mišių tekstui. Gaidų išleidimu rūpinasi Tėvai Jėzuitai. Išlaidoms padengti tikimasi aukų.

“L. L.” KONCERTO VAIZDAI IR ĮVERTINIMAI: Akt. Birutė Pūkelevičiūtė (viršų) ir kamerinės muzikos trio, Izidorius Vasyliūnas, Vytenis Vasyliūnas ir kun. Vincas Valkavičius (apačioj). Koncertas įvyko kovo 11 d. Jaunimo Centre, Čikagoje.

“Muzikinė programa buvo aukštos rūšies ir labai reta šiais laikais savo turiniu... Kiekvienas jų (kamerinės muzikos trio) reiškėsi dideliame susikaupime, perduodamas savo sielos meninius bangavimus į bendrą garsų harmoniją... Aktorė Birutė Pūkelevičiūtė gerai derinosi prie gilių ir rimtos perukų epochos muzikos su O. Milašiaus kūryba, neduodant progos klausytojams apie nuobodulį pagalvoti. (J. Žilevičius, “Viešintis toks koncertas Čikagoje”, “Draugas”, 1967, IV. 3).

“Vakaro menininkai nuo pat pradžios sudarė šiltą, patrauklią nuotaiką, kurioje klausytojai tarytum pamiršo savo kasdieninius rūpesčius ir visą dėmesį nukreipė į meno žavesį ir šviesą... Visi kūriniai (kamerinės muzikos trio) menininkų išgyventi ir auditorijai jautriai perteikti. Birutė Pūkelevičiūtė... atkilo su nepakartojamai meniškai išsakomu Milašiumi, jo mintimis, jo filosofija...” “Dirva”, 1967, IV. 7).

KOKS BATAS, SPRENDŽIA KOJA...

... Kad "Laiškų" žurnalas yra didžiai vertingas, yra aišku iš šiltų pačių skaitytojų balsų, kartas nuo karto įdedamų. Vedamas noro, kad taptų dar vertingesnis, nurodysiu ir tai, kas man leidinyje ima nepatikti. "Audiatur et altera pars", sako sena teisės išmintis.

Anksčiau "Laiškai" švietė mūsų **protui**; dabar vis daugiau stengiasi šviesti **akiai**... Jokių būdu neneigiu meno vertės arba iliustracijų naudos. Visuomet yra mieliau skaityti paveiksluotą leidinį. Bet iliustracija turi mintį ryškinti, o ne tamsinti... Man atrodo, kad dabartinis "Laiškų" apipavidalinimas rašytojo mintį ir skaitytojo dėmesį daugiau blaško, negu koncentruoja...

Nepatinka man dar ir kitas dalykas – skambiai raitytos antraštės ar tai apie **ekrano mirgesį**, ar apie ką kita. Nerasi jų rimtesniuose žurnaluose: nei tokiaime vokiečių **Stimmen der Zeit**, nei prancūzų **Etudes**, nei anglų **Blackfriars**, nei italų **Civiltà Cattolica**...

Mano manymu, raitymų įmantrybės – ar tai meniniame apipavidalinime, ar tai žodžių atrankoje – nesutinka su dabartinio meto Bažnyčios linkme. Joje šiandien juk yra žengiama į paprastumą ir tuo pačiu į esmę...

Koks turi būti batas, sprendžia koja, kuriai yra skirtas. "Laiškų" žurnalas yra skirtas mums, skaitytojams, tarnauti; dėl to mes ir turime teisę pasakyti, kokio norėtume... "Boni etiam omnes consulant ab aliis corripi".

"Laiškų" draugas

Žinoma, kad batai turi būti pagal koją, o žurnalas pagal skaitytojus. Tačiau labai abejoju, kad "Laiškų" skaitytojai norėtų, kad "Laiškai" užimtų vokiečių "Stimmen der Zeit" ar kitų Jūsų suminėto "rimtesnių" žurnalų vietą. Tą vietą lietuvių spaudoje užima "Aidai"... Batai pritaikomas ne tik kojai, bet kairysis – kairei, o dešinysis – dešinei.

Bažnyčia siekia esmės paprastumo, bet skleidžia ją visom moderniom priemonėm, kaip ji pati tai nurodo "Dekrete apie moder-

nišias komunikacijos priemones". To siekiame ir mes.

Redakcijai būtų įdomu iš kitų skaitytojų sužinoti, ar šis lotyniškais posakiais išmargintas laiškas atstovauja skaitytojų daugumos nuomonę. Jei taip, tektų žurnalui "suirintėti". Laukiame pasisakymų. – Red.

"L. L." yra visuomet tokie nauji ir įdomūs. Įdomūs savo temų įvairumu ir gilumu, nauji aktualių klausimų drąsiu nagrinėjimu. Atėjus naujam numeriui, nežinau, ką jame rasi, bet niekuomet neapvilia. Labai įdomūs A. Grauslio nagrinėjimai apie draugystę, moterystę, meilę. Galvoji skaitydama, prisimeni vėliau ir vėl grįžti ir randi daug gilių minčių. Dvasingumo iškelimas žmonių santykiuose ypač pageidaujamas.

Ko palinkėti "Laiškams Lietuviams"? Tik visos eilės naujų prenumeratorių, kad toks modernus katalikiškas žurnalas pasiektų kuo daugiau lietuvių.

M. Bumbulienė, Toronto, Kanada

STUDENTU SKAITOMAS

Kaip rodo apklausinėjimų duomenys, "L. L." yra studentų labiausiai skaitomas lietuviškas žurnalas (pagal 1965 m. Lietuvių Studentų Sąjungos suvažiavimo anketą – 36.31 % apklaustųjų studentų pasisakė skaitant "L. L."; panašiai ir 1966 m.).

"Gaudeamus", studentų ateitininkų informaciniame leidinyje, informuojant apie studentams skaitytinus žurnalus, apie "L. L." taip atsiliepiama:

"Laiškai" yra taikomi daugiau šeimai ir jos nariams, negu pvz. "Aidai" ir "Metmenys", kuriuos nevisi įkanda. "Laiškuose" dedami straipsniai: Ar Dievas yra miręs, Gimimų kontrolės klausimas, Kokia krikščionybės ateitis ir kt., kinų recenzijos, straipsniai apie šeimyninį gyvenimą ir pan.

Studentui įdomiausia būtų pasiskaityti "Laiškų" socialinius ir religinius straipsnius. Aktualūs mums klausimai yra aiškiai ir įdomiai dėstomi.

Gaudeamus, Nr. 4

PADEKA

"L. L." leidėjai Tėvai Jėzuitai nuoširdžiai dėkoja visiems, kurie auka parėmė žurnalo leidimą. Šio numerio išleidimui 100 dolerių yra paskyrę Vincas ir Ona Kuliešiai. Jiems esame ypatingai dėkingi. Dėkojame taip pat ir kitiems aukotojams. 11 dol. aukojo J. Klimas (Indiana); 6 dol - A. Šeškuvienė (Toronto), 4 dol - J. Jusys (Worcester), po 3 dol. — A. Plioplys (Toronto), J. Abraitis (Čikaga); po 2 dol. — E. Jucevičienė, N. Šumskienė, A. Žemaitis, J. Steponaitis, A. Jankauskaitė, L. Žemgulienė (visi iš Čikagos), dr. A. Baltrukėnas (Akron), O. Kukarskienė (Md.), P. Bardauskienė (Lemont), G. Viskantienė (Detroit), V. Levanas (Waterbury) ir P. Razgaitis (Cleveland).

Dėkojant asmenims už pagalbą ruošiant tradicinį "L. L." pobūvi, vaišėms, valgių padovanojusiųjų sąrašą buvo išleista V. Dailidkienės pavardė. Jos atsiprašome ir jai dėkojame.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Juozas Girnius. IDEALAS IR LAIKAS. Žvilgsnis į dabartinę ateitininkiją ir lietuviškąją išeiviją. Viršelis R. Laniausko. Išleido "Ateitis" (parėmė F. Manelienė ir dr. J. Manelis a. a. prof. dr. V. Manelio brangiam atminimui). 236 psl. Kaina \$4.00.

Ignas Končius. ŽEMAIČIU KRYŽIAI IR KOPLYTĖLĖS. Gausiai iliustruotas Žemaičių kopyltėlių ir kryžių rinkinys. Išleido "Tėviškėlė". Spausdino VI. Vijeikio spaustuvė. 176 psl. Kaina nepažymėta.

Aloyzas Baronas. TREČIOJI MOTERIS. Ateitininkų Giedros korporacijos premija atžymėtas romanas. Išleido Lietuviškos knygos Klubas. Aplankas G. Žumbakienės. 196 psl. Kaina 2.50 dol.

Vyt. Bagdanavičius, M. I. C. KULTŪRINĖS GELMĖS PAKOŠE. Keturių dalių tautosakinė - teologinė studija. I knyga. Mokytojo variantai. Lietuviškos Knygos Klubo leidinys. 262 psl. Kaina 3 dol.

Danutė Bindokienė. BALTOSIOS PELYTĖS KELIONĖ Į MĖNULI. 58 psl. Knygelė vaikams. Viršelis ir iliustracijos Elenos Brazytės. Kaina 1.50 dol.

Juozas Eretas. MAŽOSIOS TAUTOS IR VALSTYBĖS. Jų reikšmė Europai. Išleido Šaltinis. 15 psl.

L. Dambriūnas, A. Klimas ir W. R. Schmalstieg. INTRODUCTION TO MODERN LITHUANIAN. Lietuvių kalbos vadovas anglų kalba, tinkamas nemokantiems ar nedaug mokantiems lietuviškai. Su 40 pamokų, gramatikos priedu, skaitymais ir žodynėliais. Išleido lietuviai pranciškonai Brooklyne. 479 psl., kietais viršeliais. Kaina 7 dol. Galima užsisakyti: "Darbininkas", 910 Willoughby Ave., Brooklyn, N. Y. 11221.

Gintarė Banaitytė - Ivaškienė. BALTASIS STUMBRAS. JAV LB švietimo Tarybos premijuota istorinė apysaka jauniui. Iliustravo Janina Marks. 133 psl. Kaina nepažymėta. Gaunama: JAV LB Kultūros Fondas, % J. Bertašius, 5348 S. Talman Ave., Chicago, Ill. 60632, ir pas knygų platintojus.

LIETUVIŲ TAUTINIAI ŠOKIAI. Plokštelė, išleista JAV LB Kultūros Fondo. Mono. (hi fi). \$4.50. Stereo \$5.00. Gaunama: JAV LB Kultūros Fondas, c/o J. Bertašius, 5348 S. Talman Ave., Chicago, Ill. 60632.